

Moskédebatt i Tromsø

En studie av holdninger og argumenter

Ine Susann Rehlund

*Mastergradsoppgave i religionsvitenskap
Fakultet for humaniora, samfunnsvitenskap og lærerutdanning
Institutt for historie og religionsvitenskap
Universitetet i Tromsø
Vår 2010*

Moskédebatt i Tromsø

Moskédebatt i Tromsø
En studie av holdninger og argumenter

Ine Susann Rehlund

REL-3905

Mastergradsoppgave i religionsvitenskap - integrert 10 stp PPU - 40 stp

Institutt for historie og religionsvitenskap,

Fakultet for humaniora, samfunnsvitenskap og lærerutdanning,

Universitetet i Tromsø

Copyright © Ine Susann Rehnlund, 2010 (mai)

Innholdsliste

Takk	9
Kapittel 1	
Innledning	11
Problemstilling	
Kilder	
Metode	
Analytisk perspektiv	
Didaktikk	
Selvrefleksjon	
Tidligere forskning	
Bakgrunnsbilde	
Kapittel 2	
Moskédebatt i Tromsø	27
Reportasjene	
Debatt: Innlegg og aktører i begge avisene	
Avisa <i>Nordlys</i>	
<i>Nordlys</i> nettutgave	
<i>Nordlys</i> papirutgave	
<i>Bladet Tromsø</i>	
<i>Bladet Tromsø</i> s nettutgave	
<i>Bladet Tromsø</i> s papirutgave	
Holdninger og argumenter	
De hyppigste holdninger og argumenter	
<i>Nordlys</i> nettutgave	
<i>Nordlys</i> papirutgave	
<i>Bladet Tromsø</i> s nettutgave	
<i>Bladet Tromsø</i> s papirutgave	
Kategoriforklaringer og eksempler	
Debattinnlegg som var positive til en ny moské i Tromsø	
Debattinnlegg som var negative til en ny moské i Tromsø	
Diverse	
Facebook	
Oppblussinga av moskédebatten i avisene	
Kapittel 3	
Analyse	67
Moskédebatten i Tromsø i lys av Habermas teori	
Media	
Aktørene og debattinnleggene	
Holdninger og argumenter	

**Moskédebatten i Tromsø i lys av rapporten *Muslims in Europe*
Islamdebatt i internasjonale medier**

Kapittel 4

Islamdebatt som didaktisk utfordring

75

Lærerplanene

Den generelle delen av læreplanen (GD94)

Læreplan i Religion og etikk (RE06) - fellesfag i studieforberedende
utdanningsprogram

Grunnlag

Utfordringer

Avslutning

Kilder

83

Sekundærlitteratur

87

Takk

Jeg vil rette en stor takk til mine to fantastiske veiledere Bjørn Ola Tafjord og Bengt-Ove Andreassen.

KAPITTEL 1

Innledning

Jeg vil i denne masteroppgaven skrive om debatten som oppstod da det ble offentliggjort planer om å bygge en ny moské i Tromsø. 26. november 2008 var det i *Bladet Tromsø* og avisa *Nordlys* artikler som omhandlet bygging av ny moské til byens ca 1000 muslimer. Artiklene i begge avisene fortalte at den nye moskeen vil koste mellom 50 og 100 millioner kroner, hvorav 20 millioner skal sponses av en forretningsmann fra Riyadh. Denne moskeen skulle ifølge planene være på 1000 m² og fungere som et landemerke.

Reaksjonene etter disse avisartiklene er mange, og de er både positive og negative. Noen ønsker den nye moskeen velkommen, mens andre mener det helt motsatte. Flere mener at å bruke så mye penger på noe som en så liten del av befolkningen vil benytte seg av er uholdbart. Det er også mange som er redd for såkalt “bråk” fra moskeen i forbindelse med bønnene. Flere er også av den oppfatning at en slik moské er alt for stor. Det har også vært pekt på at den utenlandske investoren er fra Saudi-Arabia, og man frykter da at dette ikke vil passe med norske verdier. Mange sa også at de ikke har noe imot en ny moské i Tromsø, men at det er den saudiarabiske finansieringen som plager dem. Videre har mange av argumentene gått på islam som religion, og sider som debattaktøren har sett på som negative.

Men som sagt så er ikke alle negative, det er også en god del som ønsker å få en ny moské til Tromsø. Det er ikke bare muslimer som ser fordelene med dette. Mange har pekt på at i tillegg til at muslimene i Tromsø trenger et ordentlig lokale, så vil den også få positiv innvirkning for byen. For eksempel så mener mange at dette vil kunne være positivt for Tromsøs turisme. Moskeen vil bli verdens nordligste, og vil kunne fungere som et landemerke og en attraksjon. Moskeen vil ut fra dette synspunktet være med på å fremme Tromsø som en mangfoldig by, og støtte opp om Tromsøs rykte som en flerkulturell, mangfoldig og antirasistisk sone.

Man kan se denne debatten som en del av en større debatt om muslimer og islam i Norge og Europa. I medier og offentlige debatter er islam og muslimer (og moskeer) et hyppig tema, noe som kommer fram under kapitlet om tidligere forskning og kapitlet om bakgrunnsbilde. Store deler av debatten kom også til å dreie seg om

islam som religion, både når det kom til kritikk og forsvar. Det praktiske rundt moskébygget havnet noe i bakgrunnen av debatten, dette er noe jeg vil komme nærmere inn på senere i oppgaven.

Problemstilling

Det er mange ting med debatten om ny moské i Tromsø som vekker min interesse. Men det som interesserer meg aller mest med denne debatten er hvilke holdninger til islam og muslimer som kom ble fremsatt. Det er dessuten også en hel del interessante argumenter som kommer fram i denne debatten. Så min problemstilling er: Hvilke holdninger og argumenter kommer fram i debatten om bygging av ny moské i Tromsø?

Kilder

Jeg har valgt å begrense meg til to forskjellige kilder/analyseenheter for å belyse min problemstilling. Det var i disse to (i tillegg til på Facebook) at den aller største delen av denne debatten foregikk. Når jeg her snakker om debatten, så var det en debatt mellom privatpersoner i form av leserinnlegg/meningsytringer. Dette er avisa *Nordlys* som er en landsdelsavis (både papir- og nettutgave), og *Bladet Tromsø* som er en byavis (både papir- og nettutgave). Men jeg vil også ta med debatt på Facebook som er et nettsamfunn, men da bare som kontekstmateriale med forbehold. Disse kildene er allment tilgjengelige (men du må være medlem av Facebook for å få tilgang på det som står der). På Facebook vil jeg se på følgende grupper: “Nei til moske i Tromsø” og “Ja til moské i Tromsø”. Følgende gruppe, “Nei til Gigant moske i Tromsø”, har blitt lagt ned, og dette er grunnen til at jeg bare tar med Facebook som kontekstmateriale. I denne Facebook-gruppa foregikk den aller største delen av debatten, så det var en interessant og stor del av debatten som forsvant sammen med denne gruppa. Men allikevel finnes det en del materiale på de to andre gruppene som handler om en ny moské i Tromsø.¹ Tidsbegrensningen jeg har valgt er fra 26. november 2008 til 31. desember 2008. Debatten begynte å dø litt ut i slutten av desember og i januar overtok Israel - Palestina konflikten over i debattlyset.

Jeg vil i oppgaven også prøve å se på om det er noen forskjeller og likheter

¹ På Facebook finnes det også andre grupper enn de jeg har valgt å konsentrere meg om som også sier noe omkring holdninger til en moské i Tromsø. Blant annet finnes det en gruppe som heter: “Heller

ved disse kildene. Er det noen forskjeller mellom *Bladet Tromsø* og avisa *Nordlys*? Er det forskjell på hvilke holdninger og argumenter som kommer frem i debattinnleggene på nett og papirutgave? I følge religionsviter Torjer Olsen har kontekstene som disse meningsytringene finner sted i trolig mye å si for hva som blir sagt og hvordan det blir sagt. Da spesielt med tanke på om det som er på trykk i avisa skiller seg fra den delen av debatten som foregår på internett (Olsen 2006: 61).

Metode

Det finnes flere måter å belyse mitt tema på. Men jeg har i min oppgave valgt å fokusere på analyse av tekstmateriale i de to kildene jeg har valgt. Det jeg begynte med var innsamling av alt som var blitt skrevet omkring bygginga av ny moské i Tromsø i mine to kilder. Jeg kopierte gamle aviser, da spesielt “Byrunden”- og “Kort Sagt” sidene, men også “Ytring” og “Meninger”. Til dette brukte jeg Tromsø bibliotek (Universitetsbiblioteket i Tromsø hadde ikke ennå fått disse kildene tilgjengelig). Deretter skrev jeg ut debatten fra internettsidene til *Bladet Tromsø* og avisa *Nordlys*.

Da jeg hadde samlet alt materialet begynte jeg å lese nøye gjennom det jeg fant om denne debatten i mine kilder. Jeg så på hvilke typer holdninger og argumenter som finnes, hvilke typen holdninger og argumenter som opptrer ofte, osv. Deretter satt jeg opp meningsytringene i debatten etter visse kategorier. I følge sosiologen Sigmund Grønmo (2004: 196) kan man for eksempel sette opp variabler over hvor ofte visse momenter blir nevnt. Eller sette opp variabler som sier noe om hvilken type omtale som kommer frem (eksempel grader av positiv, negativ eller både for og imot). Men en kan også se om det er visse temaer som går igjen i debatten. De temaer som går igjen i argumentene i moskédebatten i Tromsø er følgende: bråk, kirker i muslimske land, kostnader, saudiarabisk sponsor, kulturforskjeller (“oss” vs. “dem“), demokrati, kvinneundertrykking, terror, Koranen, moskeen passer ikke inn i kulturmiljøet og mye mer. Men det er også en god del positive elementer som går igjen: Ønsker moskeen velkommen, forsvarer islam som religion, et flott tilskudd til byen og mye mer. Jeg har valgt å sette resultatene av analysen opp i flere forskjellige tabeller og figurer. Disse tabellene og figurene viser hvor mange aktører og innlegg det er i moskédebatten i Tromsø, hvor mange innlegg og aktører det er i hver kilde

Ikea enn moské til Tromsø”.

(*Nordlys* papirutgave, *Nordlys* nettutgave, *Tromsøs* papirutgave og *Tromsøs* nettutgave). Disse tabellene viser også hvor mange innlegg og aktører som er positive eller negative til en ny moské. Jeg har også satt opp en tabell som viser hvilke holdninger og argumenter som kommer fram i hver av kildene samt hvor hyppige disse var. Deretter laget jeg en tabell som viser hvilke 7 holdninger og argumenter som er de hyppigste i hver av disse kildene. Noen av de tabellene har jeg også laget figurer til for å illustrere resultatene bedre. Tabellene kom jeg fram til ved å se på hvert enkelt innlegg og hva det inneholdt samt hvilken aktør som skrev det. Jeg har også talt hvert enkelt innlegg.

Analytisk perspektiv

Etter å ha satt opp disse tabellene for å vise hvilke holdninger og hvilke typer argumenter som kommer frem så satt jeg i gang med å analysere holdningene og argumentene mer inngående. Et analytisk perspektiv som jeg vil benytte meg av er Jürgen Habermas og hans syn på den offentlige debatt. Det er hans syn på det han kaller for den abstrakte massemediebaserte offentligheten som jeg vil konsentrere meg om. Habermas sier at i offentligheten så handler det om innflytelse. I alle sammenhenger er det ikke like lett for den enkelte privatperson å få en slik innflytelse bare gjennom meningsytringer. Spesielt om disse meningene er i den såkalte periferien for hva mediene “interessere” seg for. Dessuten peker Habermas på at det er lettere å ytre seg gjennom en organisasjon eller interessegruppe, altså der det er flere som støtter opp om det samme. En måte å få satt tingene på dagsorden på er blant annet gjennom sivil ulydighet, aksjoner, protester eller kampanjer. Blir det nok drama eller scene av det så mener Habermas at det er lettere å få offentlighetens oppmerksomhet. Er det krisestemning blant en gruppe mennesker (som vises i den offentlige debatten) i den såkalte periferien så blir de med makt oppmerksom på dette, og de vet at dette er noe de bør ta hensyn til. Habermas syn på den offentlige debatten hjelper meg å belyse enkelte sider ved moskédebatten i Tromsø (Habermas 2007: 30-43). For å kontekstualisere både moskédebatten og Habermas teori har jeg også i analysen valgt å se på rapporten *Muslims in Europa - A report on 11 EU Cities* (2010) publisert av den liberale amerikanske tenketanken Open Society Institute.

Didaktikk

I didaktikkdelen, i kapittel 4, vil jeg se på hvordan jeg som lærer eventuelt kan benytte meg av moskédebatten i Tromsø undervisninga i Religion og etikk på videregående skole. Jeg vil da fokusere på islamdebatt som en didaktisk utfordring. Dette fordi moskédebatten i Tromsø kan sees på som en del av en større debatt om islam (noe jeg vil komme nærmere inn på senere i oppgaven). Dette vil jeg belyse gjennom å se på den Generelle delen av lærerplanen, lærerplan i Religion og etikk samt faglitteraturen. Åpner disse for at jeg skal kunne benytte meg av moskédebatten i Tromsø i undervisninga? Jeg vil også begrunne hvilke målsetninger jeg har når jeg vil benytte meg av moskédebatten. I all hovedsak ønsker jeg at elevene skal oppnå økte kunnskaper om islam, men også om islam i media.

Selvrefleksjon

Det er viktig å være bevisst sitt eget ståsted og hvordan det eventuelt kan påvirke ens oppgave. I mitt tilfelle er det slik at jeg selv er med i gruppa “Ja til moské i Tromsø” på Facebook. Dermed vil jeg kjenne meg igjen i argumentene til andre som også er positive til moskeen. Jeg kjenner også noen muslimer og har en kjæreste med muslimsk bakgrunn. Derfor er jeg oppmerksom på dette med at jeg selv ønsker denne moskeen hjertelig velkommen og at jeg selv er negativ til fordommer og stereotypier om islam og muslimer. Mitt eget ståsted har også bidratt til at jeg valgte å skrive om nettopp dette temaet, og ofte er det jo nettopp slike ting som ligger til grunn for hva en velger å skrive om.

Siden jeg selv har fulgt denne debatten før jeg begynte med denne oppgaven så hadde jeg allerede gjort meg opp et inntrykk. Jeg forventet å finne en god del fordommer og negative holdninger til muslimer, men også det helt motsatte. Dessuten hadde jeg også forventninger til at det skulle bli interessant å studere denne debatten mer i dybden.

Tidligere forskning

Her vil jeg vise til noe av den tidligere forskningen som er relevant i forhold til denne oppgaven. Disse bidragene setter min oppgave inn i et større perspektiv, men er også med på å tydeliggjøre min oppgave og mitt tema.

Den nyeste forskningen på islam i Tromsø, og den som er mest aktuell i

sammenheng med min masteroppgave, er religionsviter Astrid Molaugs masteroppgave “Muslimske identiteter i Tromsø” (2009). I denne oppgaven har Molaug gjort intervju med 7 muslimer i Tromsø som er født og oppvokst i et samfunn hvor majoriteten av befolkningen regnes som muslimer. Molaug viser gjennom intervjuene hva det innebærer for den enkelte av informantene å være muslim i Tromsø. Den delen av Molaugs oppgave som kan være med på å belyse deler av min masteroppgave er at Molaug peker på at 5 av de 7 informantene er missfornøyde med medias framstilling av islam og muslimer. Ifølge Molaug sier disse informantene at medias framstilling er ensidig, negativ og misvisende. Hun sier videre at medias framstilling også henger sammen med de holdningene de samme 5 informantene opplever å møte i Tromsø. Ofte bruker disse informantene selv ordet terrorist når de skal si noe om hvordan ikke-muslimer ser på dem. Men også oppfatningen om at muslimer skal ta over og at islam er kvinneundertrykkende blir nevnt i denne beskrivelsen (men da bare av en informant hver). Alle disse tre oppfatningene som de oppfatter at ikke-muslimer har på dem som muslimer er oppfatninger/holdninger som kommer fram i debatten om en ny moské i Tromsø som startet i 2008.

I *Moskéer i Sverige- en religionsetnologisk studie av intolerans och administrativ vanmakt* (1995) skriver religionsforskerne Pia Karlsson og Ingvar Svanberg om hvordan det gikk for seg når det skulle bygges flere moskeer i Sverige utover på 80-tallet. Det var allerede blitt bygget tre moskeer i Sverige. Disse tre hadde møtt liten eller ingen motstand. Men når det utover på 80-tallet skulle bygges flere moskeer ble disse planene møtt med stor motstand og protest. I hver av de byene hvor det ble snakket om å bygge moskeer ble det en sterk offentlig debatt (slik som i Tromsø). I denne perioden opplevde man i Sverige en lavkonjunktur, og som ellers i Europa hadde media fått økt interesse for muslimer og deres anliggende. Det var dessuten også i denne perioden økt fremmedfiendtlighet og mye negativ fokus på islam. Populister og hatgrupper ble i følge Karlsson og Svanberg mye tydeligere i denne perioden. Det som gikk igjen i den offentlige debatten var bekymringen for tapet av det typisk svenske, støy ved bønneutrop, utenlandske investorer, for mye trafikk, for lite parkering, passer ikke inn i kulturmiljøet, osv. De fleste av disse argumentene finner en også igjen i debatten om byggingen av en ny moské her i Tromsø. Selv om den offentlige debatten i Tromsø i størst grad kom til å dreie seg mer om Islam som religion enn det praktiske rundt selve moskébygget. Karlsson og Svanberg sammenligner denne motstanden i mot moskeene i Sverige med

antisemittisme, noe som sier mye om hvor alvorlig de oppfattet denne situasjonen.

I “Plass til Islam i Norge? - En studie av Fremskrittspartiets holdning til muslimer og islamsk praksis i Norge” (2006) viser religionsviter Trine Aslaksen oss dilemmaet Fremskrittspartiet har når de vil være et parti som står for religionsfrihet, men samtidig fordømmer muslimer og islamsk praksis. I denne masteroppgaven stiller hun også spørsmål til om Fremskrittspartiet har plass til Islam i Norge. Fremskrittspartiets partiprogram og medlemsavis sier i følge Aslaksen at partiet blant annet mener at innvandring fører til konflikt, at kristne verdier utfordres av islam, at innvandrere må tilpasse seg “oss” og at det er nødvendig med en strengere innvandrings- og flyktingpolitikk. Fremskrittspartiet er per dags dato (09.02.2010) det nest største partiet i norsk politikk og representerer derfor en stor del av den norske befolkningen, og Aslaksen ser på partiet som en del av høyreekstremismesom har vokst fram igjen i Europa. Fremskrittspartiets utspill, partiprogram og medlemsavis bruker i all hovedsak muslimer eller muslimske miljøer når de viser til eksempler på konflikter eller kriminalitet. Partiet har også vist gjennom bildebruk hvem de snakker om i problemene i innvandrings- og flyktingpolitikken. Partiet omtaler også islam som fremmedartet i forhold til vår kristne kultur.

I “Islam og muslimer i media- en innholdsanalyse av VG i tidsrommet 1998-2003” (2006) ser religionsviter Janne Åsheim på hvordan VG fremstiller islam, og om denne framstillingen endret seg etter 11.september 2001. Hun kommer frem til at det var en kraftig økning i hvor ofte ordene islam eller muslim var i VG etter 11. september. Temaene som gikk oftest igjen var: Terror, angrep, konflikt, krig og vold. Men disse temaene fikk en kraftig økning allerede i 2000 altså året før 11. september 2001. De gangene islam og religion blir nevnt handler det som oftest om det som er forskjellene mellom “oss” og “dem”. Men Åsheim peker på at hun ikke fant så negativ framstilling av islam som det den tidligere forskningen tilsa at hun skulle finne. Men hun sier også at stoffvalget i VG og bruken av ord med negative assosiasjoner allikevel kan føre til at inntrykket av muslimer blir negativt blant avisens lesere.

Det ble gjort et liknende forskningsarbeid i Storbritannia i tidsrommet 2000-2008. Dette ble utført av Kerry Moore, Paul Mason og Justin Lewis ved Cardiff School of Journalism, Media and Cultural Studies. Deres forskning tok for seg hvordan aviser i Storbritannia portretterte muslimer der. Dette forskningsarbeidet het: “Images of Islam in the UK - The Representation of British Muslims in the National

Print News Media 2000-2008” (2008). Moore, Mason og Lewis kom fram til at 2/3 av avisartiklene om muslimer hadde et negativt fokus. Bare 5 % av avisartiklene fortalte om problemer britiske muslimer møter eller om islamofobi i Storbritannia. De forteller også om at det ofte dukket opp synspunkter som forteller om at Storbritannia kan bli tatt over av muslimer, det kan bli steder for bare muslimer, kirker kan bli erstattet av moskeer, og at en sharialov snart kan komme til å ta over. Dette er også synspunkter som jeg fant i moskédebatten her i Tromsø. Moore, Mason og Lewis peker også på at språkbruken til journalistene er med på å forsterke det negative inntrykket av muslimer. Dette blant annet gjennom hyppig bruk av ordene terrorist, ekstremist, fanatisk, fundamentalist, radikal og militant. Bildebruken har også sitt og si hevder de. Ofte brukte de britiske avisene bilder av enslige muslimske uidentifiserbare menn som ba, noe som for mange kan virke fremmed.

I religionsviteren Kjersti Rogde Næss` hovedfagsoppgave fra 2003 ser hun på myter om muslimer. Dette gjør hun gjennom en analyse av mediens beskrivelser av muslimske innvandrere i Norge i lys av Roland Barthes` mytebegrep. Næss ser i denne oppgaven på om mediene fungerer som formidlere, opprettholdere eller som forsterkere når det gjelder disse mytene. *Aftenposten*, *VG*, *Dagbladet* og tv2s nettsider (Rikets tilstand) er hennes kilder. Temaene hun så på var: Kvinnelig omskjæring, tvangsekteskap og voldsepisoder. Næss peker på at i hennes innsamlingsperiode (september 2000 til februar 2001) så hadde disse nyhetsmediene svært lite annet enn dette å fortelle om muslimske innvandrere. Næss poengter allerede i den innledende delen av oppgaven at hun fant en god del fordommer i den offentlige debatten om islam og muslimer. Næss sier at det var en endring i holdninger mot innvandrere i begynnelsen av 1990-tallet (pga politisk klimaendring og nyliberalisme). Innvandring ble nå sett på som et problem. Næss sier at det er et viktig poeng i denne sammenhengen at Norge fikk sent innvandring og at Norge er et relativt homogent samfunn som i stor grad baserer seg på likhetstanken. Men likhetstanken gjelder da ikke bare på rettigheter, men også at alle skal være lik. Og det som er ulikt anses da for å ikke passe inn i denne sosialdemokratiske tankegangen som Næss sier det.

Næss hevder at de fleste nordmenn har få førstehåndskunnskaper og egen kjennskap til muslimske innvandrere og fremmedkulturelle innvandrere generelt, dermed er det media som blir å danne deres forestillinger om dem. Media fungerer på denne måten som en informasjonskontrollør. Næss viser i oppgaven hvordan muslimene er en informasjonssvak gruppe som ikke høres i mediene. Men det er verdt

å merke seg at i moskédebatten i Tromsø framstår ikke byens muslimer som informasjonssvake. De høres i media og er med i debatten. Videre sier Næss at det virker som om at disse mediene ikke er en “vaktbikkje”, men heller bare fungerer som maktens tjenere. Og de mytene som nordmenn har fått om muslimske innvandrere underbygger de rådende i samfunnet sin makt. Muslimer assosieres på grunn av denne framstillingen med negative hendelser/problemer og en fremmed kultur i en motsetning til det norske som må ordne opp i dette.

Media har i følge Næss satt tingene på spissen, journalistene bruker dramatiske ord og intensiverer det hele. Mediene ser på den mest ekstreme tolkningen eller følgen, altså det som ikke er den vanlige varianten som muslimer flest vil kunne kjenne seg igjen i. Media ser på konfliktene, og gir et bilde av et muslimsk samfunn i konflikt. Menn vs. kvinner (kvinner beskrives som jenter og settes i en offerrolle) og førstegenerasjonsinnvandrere vs. andregenerasjonsinnvandrere. Såkalte integrerte innvandrere er positivt omtalt, men ordet “utenlandsk” brukes i negative sammenhenger sier Næss. Negative hendelser kobles av media sammen med at de er muslimer og at det som skjer forklares med at de har muslimsk bakgrunn. Media framstilte også det hele som om at dette var noe som gjaldt så og si alle muslimer. Næss framhever at det er liten fagkunnskap hos journalistene i de mediene hun har fulgt med på. Hun sier at de bruker forenklinger, og at de ikke ser på helheten. Næss oppfordrer på slutten av sin oppgave til at journalistene i disse mediene burde prøve å heller drive med kunnskapsformidling som kan gi økt helhetlig forståelse av muslimske innvandrere.

I *Conflicts over Mosques in Europa - Policy issues and trends* (2009) ser Stefano Allievi på konfliktene omkring bygging av moskeer i syv land i Europa. Han peker på at dette er en nokså ny konflikt (fra slutten av 1980-tallet), for tidligere var ikke bygging av moskeer noe problem. Men nå har det blitt konflikter av dette også på steder hvor det allerede finnes moskeer og hvor slike konflikter ikke fant sted tidligere (i likhet med hva Karlsson og Svanberg sier). Allievi peker også på hvordan muslimer blir sett på som et eksepsjonelt tilfelle, noe som skiller fra andre minoriteter eller religiøse grupper. Også Allievi ser på hvordan muslimer blir fremstilt i media, og at det fokuseres på det som er annerledes og det som ikke kan forenes med de “europiske verdiene“. Den dagen byggingen av moskeer ikke skaper noen problemer, er den dagen da integreringen av muslimer i Europa er blitt fullbyrdet sier Allievi.

Bygging av moskeer i småskalasamfunn er det som skaper mest motstand. De argumentene Allievi sier at kommer fram er de samme som en finner i Pia Karlsson og Ingvar Svanbergs forskning på området. Men han sier også at det i denne debatten har vært tatt opp at det er mye annet som pengene kunne ha vært brukt til. For eksempel eldre, sykehus osv. Allievi peker også på at terrorhandlinger, hijab diskusjoner, tvangsekteskap, omskjæring av jenter og de danske Muhammedkarikaturene har vært med på å forme folks inntrykk av muslimer og dermed også indirekte deres holdninger til bygging av moskeer. Men det er ikke bare lokalbefolkning som reagerer eller som deltar i moskédebattene. Allievi presenterer i teksten det han kaller for “Political entrepreneurs of Islamophobia” (Allievi nevner også i sin tekst en del anti-islamske grupperinger som er en del av høyreekstremisme som en har sett vokse frem i Europa i senere tid) som han sier at spiller en stor rolle for at denne konflikten blir tatt opp i media, men også for hvilke holdninger som vises gjennom media. Han sier at disse nører opp under denne konflikten. Dessuten sier han det også er visse aktører som tjener på å holde denne konflikten i live. I likhet med Næss sier han at muslimene mangler offentlige talsmenn som kan håndtere media.

Allievi sier at moskeer fungerer som symboler for makt, siden de viser en tilstedeværelse i det offentlige, og dette er noe av hovedgrunnen til at bygging av moskeer møter motstand. Motstanderne til moskeene er sjeldent imot at muslimer skal få et sted å be. Denne motstanden handler mer dypt sett om islams tilstedeværelse og maktkamp hevder Allievi. Men denne debatten handler også om den europeiske identiteten. Moskeene blir bare et symbol for de problemene som oppstår mellom europeere og muslimske innvandreres narrativ. Men Allievi sier avslutningsvis at dette egentlig ikke heller er en debatt om Europa og islam, det er egentlig en debatt som handler om de endringene som skjer innad i Europa.

I *Innvandrere, fremmedfrykt og norske medier* (1997) har journalistene Merete Lindstad og Øivind Fjeldstad gjort en undersøkelse av dagsnytt, dagsrevyen, tv2-nyhetene, *VG*, *Dagbladet*, *Aftenposten*, *Arbeiderbladet*, *Adresseavisen*, *Bergens Tidende* og *Stavanger Aftenblads* dekning av saker knyttet til innvandrere og flyktninger, fremmedfrykt og rasisme. Denne undersøkelsen forgikk over 5 uker. Denne undersøkelsen begynner å bli litt gammel (1997), men den har allikevel verdi for min oppgave gjennom det at den kan si noe om hvordan norsk media kan ha påvirket norske folks holdninger opp igjennom årene om innvandrere og da indirekte også muslimer. Resultatet av deres undersøkelse viste at kriminalitet var det tema som

ikke-vestlige innvandrere hyppigst dukket opp i disse mediene. Det kan være verdt å merke seg at VG (33 % av sakene om innvandrere handlet i VG om kriminalitet), Dagbladet, Adresseavisa og tv2-nyhetene var de mediene som oftest hadde temaet kriminalitet når det var snakk om innvandrere. De to andre hyppigste temaer i alle mediene i undersøkelsen var “rasisme/fremmedfrykt/høyreextremisme/anti-rasisme” og “sport”. Et viktig poeng som Lindstad og Fjeldstad kommer med i sammenheng med temaet “kriminalitet”, er mediene skiller visstnok ikke mellom kriminalitet begått av utlendinger som kommer til Norge for å begå kriminelle handlinger og innvandrere som er bosatt i Norge på fast basis. Dessuten er det sjelden at innvandrere er de som er blitt offer for den kriminaliteten som disse artiklene tar opp. Lindstad og Fjeldstad tar også opp at det ikke er noen fast praksis i mediene omkring hvorvidt nasjonalitet/etnisitet skal nevnes i kriminelle saker. Resultatet av deres undersøkelse viste også at under temaet kriminalitet så var det omtalen av ikke-vestlige innvandrere som absolutt dominerte. Men når innvandrere er nevnt i sportssammenheng er det innvandrere med vestlig bakgrunn, og her nevnes innvandrere i en positiv sammenheng. De blir sett på som en ressurs. Dermed sier Lindstad og Fjeldstad at det da lett kan skapes en assosiasjon til ikke-vestlige innvandrere som en byrde, mens vestlige innvandrere blir sett på som en ressurs. De sier også at diskriminering av innvandrere er et tema som sjeldent ble tatt opp i noen av disse mediene under undersøkelsen, noe de stusser litt på. Ellers sier Lindstad at når temaet ikke er kriminalitet så beskrives innvandrere også som en byrde og et problem for det norske samfunnet under andre temaer som ble tatt opp.

I masteroppgaven “Den store debatten om et lite stykke tøy: Medierammer i hijabdebatten” (2008) ser medieviter Anders Marius Knudsen på 5 osloaviser og hvilke medierammer disse framstiller hijabdebatten ut fra. Knudsen kommer inn på medias makt når det gjelder å sette en sak på dagsorden, men også når det kommer til hvordan de framstiller en sak. Han hevder videre at media former folks oppfatning av samfunnsforhold. Dette er noe som samsvarer med deler av Jürgen Habermas teori, noe som jeg vil komme nærmere inn på i kapittel 3. Et viktig poeng Knudsen kommer med i sin oppgave er at han sier at det fra hans ståsted så ut som at problemet ikke lå i selve hijaben. Han peker på at problemet er heller islam som hijaben kan sees som et symbol for. Knudsen hevder at hijabdebatten egentlig er en symboldebatt. Om en ser dette i sammenheng med moskédebatten i Tromsø, så viser mine funn når det gjelder holdninger og argumenter at overvekten av debattinnleggene handlet om islam som

religion istedenfor om moskeen. Videre sier Knudsen at hijabdebatten er en internasjonal debatt som er blitt “importert” til Norge. Knudsens analyser av hijabdebatten viser at det er flest positive holdninger til hijab (noe som endrer seg når debatten kommer over på bruken av niqab). Han hevder at årsaken til dette ligger i at denne debatten opprinnelig er importert. Men også fordi det i denne debatten ikke er snakk om økonomi eller kriminalitet, områder han hevder at innvandrere ofte blir sett på som en trussel. En ny moské i Tromsø har så klart en økonomisk side ved seg, men jeg har ikke noe grunnlag for å si om dette er med på å skape overvekt av negative aktører og debattinnlegg i moskédebatten i Tromsø. I likhet med moskédebatten i Tromsø er muslimer med på å uttale seg i hijabdebatten i Oslo. Knudsen sier at muslimer er representert her i mye større grad enn i andre debatter.

Bakgrunnsbilde

Her vil jeg komme inn på en del hendelser som har vært i nyhetsbildet både før og etter moskédebatten i Tromsø og som handler om islam og muslimer. Dette kapitlet er i likhet med det forrige kapitlet med på å sette min oppgave inn i en større sammenheng. Noen av disse avsnittene er også ment for å kunne muliggjøre en viss sammenligning med moskédebatter andre steder, mens andre handler om synet i Norge og Europa på muslimer og islam.

En debatt om muslimer i Tromsø som ble stor, var omkring niqab og burka forbud. I denne debatten finner en igjen mange av de samme holdningene og argumentene som i moskédebatten i Tromsø. Størstedelen av denne debatten foregikk på *Bladet Tromsøs* nettsider.² Muslimer i Tromsø ble også et tema da bladet *Tromsø* og avisa *Nordlys* den 4. desember 2009 gjorde en kobling mellom Alnor og en såkalt “terrorimam” ved navn Anwar al-Awlakis.³ Under overskriften ”Tause om homo-dødsstraff” lanserte *Nordlys* nettside 18. februar 2010 nyheten om at muslimer ved islamsk senter i Tromsø er tause til Mohyeldeen Mohammads (demonstrasjonslederen) uttalelser om dødsstraff ved steining for homofile. Dagen etterpå kommer en ny artikkel som sier at Hassan Ahmed Abdallah ved islamsk senter

² <http://www.itromso.no/nyheter/politikk/article337413.ece?index=60#debate>
19.04.2010 <http://www.itromso.no/nyheter/politikk/article337822.ece>
19.04.2010 <http://www.itromso.no/nyheter/politikk/article337548.ece>
19.04.2010 <http://www.nordlys.no/nyheter/article4992875.ece> 19.04.2010

³ <http://www.itromso.no/nyheter/article315020.ece> 05.12.2009

tar avstand fra dødsstraff mot homofile.⁴

En annen sak i media som fikk mye oppmerksomhet og som skapte debatt i hele Norge var Muhammed-karikaturene. Denne saken blusset opp igjen da *Dagbladet* trykket Muhammed-karikaturene. Det kom store reaksjoner på dette. Fredag 12. februar 2010 samlet det seg i følge VGs nettsider rundt 2500-3000 demonstranter i Oslo for å vise sin motvilje mot trykkingen av Muhammed-karikaturen. Lørdagen kom det en ny demonstrasjon, denne gangen for å demonstrere mot muslimhets i Norge. Demonstrantene mener at det har foregått trakassering og mobbing. I følge VGs journalister sier demonstrasjonslederen Muhammed Khalil at med dette tenker de da spesielt på debattinnlegg i norske media. I denne sammenhengen er det verdt å merke seg at det i moskédebatten i Tromsø, kom en del debattinnlegg som kan kunne regnes som trakasserende eller rasistiske.⁵ Religionsviteren Kari Vogt uttalte i følge VGs journalister at muslimer blir skåret under en kam. Hun sier også at hun til en viss grad kan forstå den demonstrasjon mot muslimhets som foregikk på lørdagen. Vogt sier dessuten også at mange muslimer blir tillagt holdninger de ikke har. Vogt trekker fram at de holdningene som blir uttrykt på for eksempel nettsider og blogger er problemet. Artikkelen forteller at dette er noe Generalsekretær i Norsk Presseforbund, Per Edgar Kokkvold også påpeker. Kokkvold sier at det er mange useriøse debattinnlegg på nett som kan regnes som rasistiske.⁶

Den 10. februar 2010 ble det lansert i media at Akhtar Chaudhry fra SV mener at muslimer mobbes hver dag. Chaudry sier videre at muslimer alt for ofte blir skåret under en kam og at man ikke ser at det er enkeltpersoner som utfører handlingene. Chaudry sier også at når muslimer stigmatiseres på denne måten så er det fare for at det til slutt skal ende opp som en selvoppfyllende profeti. Politiets sikkerhetstjeneste har gått ut og sagt at islamisme ikke utgjør noen trussel i Norge, så er dette allikevel et tema som ofte blir tatt opp i debatter (på diskusjonsfora på nettaviser og lignende skrive om så det ikke blir avskrift). Dette er noe en ikke burde fortsette å ta så lett på og som en burde motarbeide sier terroreksperten Laila Bokhari. Hun beskriver videre debattklimaet som hardt.⁷

⁴ <http://www.nordlys.no/nyheter/article4878802.ece> 18.02.2010.

<http://www.nordlys.no/nyheter/article4923651.ece> 21.02.2010.

⁵ <http://www.vg.no/nyheter/innenriks/artikkel.php?artid=584149> 16.02.2010.

⁶ <http://www.vg.no/nyheter/innenriks/artikkel.php?artid=584175> 16.02.2010

⁷ <http://www.abcnyheter.no/norge/100210/vedvarende-mobbing-av-muslimer> 10.02.2010.

I Köln i 2007 foregikk det en moskédebatt angående bydelen Ehrenfeld. Her hadde muslimer en gammel nedlagt pillefabrikk som moské, og nå ønsket de seg noe bedre. Her ble det også reaksjoner mot det som ble beskrevet som stormoskeen. Moskeen skulle etter datidens planer være 54 meter høy og ville være den største moskeen i landet. En av årsakene til at muslimer i Ehrenfeld ønsket en ny moské var plassmangel, da den datidige moskeen bare hadde plass til 600 personer. Det vokste raskt fram en underskriftskampanje mot disse mosképlanene. Og høyreekstreme partier mobiliserte raskt mot dette i følge *Dagbladets* journalister. Journalistene sier at dette ikke er enestående for Köln, men kommer med eksempler på byer i Tyskland hvor motstanden og argumentene mot mosképlanene var lignende. De nevner Berlin, Mannheim og Duisburg. Men det som skiller situasjon i Köln ut er at erkebiskopen går offentlig ut mot mosképlanene og at sier at en må verne om den tyske/europeiske kultur. Journalistene sier at det har kommet reaksjoner på biskopens uttalelse blant tyrkiske muslimer som sier dette er rasisme. I likhet med moskédebatten i Tromsø så nevnes det også i denne debatten at kristne blir forfulgt i muslimske land, og at kristne ikke får bygge kirker i muslimske land. Et annet likhetstrekk er at Sharia og snikislamisering brukes som argumenter. Som følge av denne nettartikkelen på *Dagbladets* nettside kom det i alt 445 kommentarer.⁸

I november 2009 foregikk det en debatt i Sveits som hadde visse likhetstrekk med moskédebatten i Tromsø. Den handlet om minaretforbudet som 29. november 2009 ble avgjort gjennom en folkeavstemning. Det var det høyrepopulistiske partiet Schweizerische Volkspartei sitt forslag og 57,5 % av befolkningen stemte for dette forslaget. I følge NRKs journalister Knut Erik Holm og Vilde Helljesen var et av argumentene som har vært brukt av enkelte politiske retninger at minaretene symboliserer en islamisering av Sveits. Minaretforbudet har også møtt motstand, og det har blant annet vært argumentert med at dette er et brudd på religionsfriheten og vil kunne skade Sveits omdømme.⁹

Debatten omkring dette forbudet i Sveits fikk avisa *Klassekampen* til å ville sjekke ut stemninga i Norge. Ville den norske befolkningen også ha sagt nei til minaret om det hadde vært en folkeavstemning i Norge? Det ble gjort en spørreundersøkelse av Norfakta som viste at 46 % av de spurte i undersøkelsen ville

⁸ <http://www.dagbladet.no/magasinet/2007/07/06/505566.html> 08.01.2010.

⁹ <http://www.nrk.no/nyheter/utenriks/1.688671309.02.2010>

http://www.aftenbladet.no/utenriks/1120440/Sveitserne_sier_ja_til_minaretforbud.html 09.02.2010.

ha stemt for et minaretforbud i Norge. 54 % ville ha stemt mot et slikt forbud.¹⁰

¹⁰ <http://klassekampen.no/56908/article/item/null> 09.02.2010
<http://www.vg.no/nyheter/innenriks/artikkel.php?artid=590430> 09.02.2010.

KAPITTEL 2

Moskédebatt i Tromsø

I dette kapitlet vil jeg presentere moskédebatten i avisene *Nordlys* og *Tromsø* slik den utartet seg i november og desember 2008. Jeg skal presentere en analyse av hvert enkelt innlegg i debatten og hva det handlet om. Deretter har jeg satt resultatene opp i tabeller for å gjøre det hele mer tydelig. Jeg har også sett på hvor mange aktører og innlegg det er i debatten og sammenhengen mellom disse, men også forholdet mellom aktører og deres holdninger og argumenter. I dette kapitlet vil jeg også sette opp noen figurer for å illustrere resultatene. Men aller først vil jeg begynne med å si noe om avisreportasjene som ledet til moskédebatten i Tromsø.

Reportasjene

Moskédebatten i Tromsø startet med at avisene *Nordlys* og *Bladet Tromsø* 26. november 2008 hadde en reportasje hver som lanserte at Tromsø skulle få en ny moské. Denne dagen hadde begge avisene denne nyheten på forsida. En kan si det slik at det var media som satte saken på dagsorden. Jeg vil starte med reportasjene i *Bladet Tromsø*. På *Bladet Tromsø*s forsida stod det 26. november 2008:

Vil bygge moské i byen

- Araber gir 20 millioner
- Skal bli et landemerke

I artikkelen inne i avisa kunne man lese at det planlegges en arktisk moské som skulle være et landemerke på lik linje med Ishavskatedralen (Tromsdalen kirke). I artikkelen fortelles det også om at byens ca 1000 muslimer har små og trange lokaler slik situasjonen er nå, og på grunn av dette vil de nå ha en moské på 1000 m². Det ble også fortalt at den planlagte moskeen blir å koste mellom 50 og 100 millioner kroner, og at prosjektplanleggerne har flere kontakter i Saudi-Arabia som kan hjelpe til med finansieringa. Artikkelen forteller videre at det letes etter tomt til moskeen i sentrum eller langs Stakkevollveien. Prosjektplanleggerne får støtte i sine planer av kommunen. Lokalpolitiker Eduardo da Silva (Ap) sier at en slik moské vil gagne

Tromsø. Under bildet i artikkelen av Eduardo da Silva, Sandra Maryam Moe (som er medlem av Alnor komiteen, en komité som er valgt ut til å ta ansvar for driften av Alnor Senter som er et av to islamske trossamfunn i Tromsø) og Andrew Ibrahim Wenham (også medlem av Alnor komiteen) stod det at Tromsø skal få et nytt landemerke og at Ishavskatedralen må dele oppmerksomheten med en arktisk moské håper Silva, Moe og Wenham. Nettutgaven til *Bladet Tromsø* hadde en mer eller mindre tilsvarende artikkel som den i papirutgaven. I dagene etter disse reportasjene nevnes moskeen i tre andre artikkel i papirutgaven, med lignende artikler i nettutgaven. En artikkel handlet om at arkitekt Ingebjørg Skaare sier at en moské i Tromsø vil bli et praktbygg, men vil ikke konkurrere med Ishavskatedralen. Den neste var fra lederen i avisa hvor *Bladet Tromsø* stiller seg bak planene om en moské. Men redaksjonen sier også at en jevnbyrdig plassering med Ishavskatedralen kanskje egentlig er en bjørnetjeneste til Tromsøs muslimer, da med tanke på alle reaksjonene på dette. Den siste gangen moskeen nevnes i en avisartikkel i 2008 i avisa *Tromsø* var i et intervju med Sandra Maryam Moe.

Det som stod i den første artikkelen i avisa *Nordlys* om den nye moskeen var stort sett det samme som i *Bladet Tromsøs* artikkel den samme dagen. Dagen etterpå tar avisa *Nordlys* papirutgave opp i sin leder at mosképlanene skaper heftig debatt og at det kommer mange usaklige debattinnlegg i debatten. En artikkelen samme dag (27. november 2008) fortalte videre om den heftige debatten, her var et kort intervju med noen personer plukket ut fra gata og eksempel på debattinnlegg. 28. november har avisa *Nordlys* på forsida at det har blitt en ordkrig om den nye moskeen. På forsida er det en kommentar fra Sandra Maryam Moe og en fra lokalpolitiker Jan Blomseth (FrP). I artikkelen inne i bladet får en se hvordan Jan Blomseth omtaler islam som en intolerant religion og Sandra Maryam Moe som reagerer på disse uttalelsene. I samme artikkel kommer det også fram at moskeen støttes av biskop Per Oskar Kjølaas og ordfører Arild Hausberg. Noe som er verdt å merke seg er at det i artikkelen nevnes at moskeen ikke blir å koste skattebetalerne en krone. Dette er verdt å merke seg fordi at mange av debattinnleggene i moskédebatten i Tromsø argumenterer med at skattepengene må brukes på noe annet enn en ny moské. I samme artikkel ble det skrevet at redaksjon hadde sett seg nødt til å sile ut rasistiske debattinnlegg. 29. november blir det i "Ukesspeilet", som er en sarkastisk oppsummering av ukas nyheter, tatt opp at Tromsø ikke framstår som så tolerant når det kommer fram så mange rasistiske, sneversynte, intolerante og fordomsfulle kommentarer i

moskédebatten. I nettutgaven av avisa *Nordlys* tas de samme sakene som i papirutgaven opp, bare i noe kortere artikler. Men en artikkel på *Nordlys* nettside forteller også om moskédebatten på Facebook, hvor det hurtig ble dannet grupper som enten var positive eller negative til mosképlanene.

Debatt: Innlegg og aktører i begge avisene

Her vil jeg presentere debattene som fulgte i kjølvannet av reportasjene i de to avisene. Problemstillingen min er altså hvilke holdninger og argumenter kommer fram i debatten om bygging av ny moské i Tromsø?¹¹ Tabellen og figuren på neste side viser resultatene fra både avisene *Tromsø* og *Nordlys* til sammen. Jeg vil senere i oppgaven presentere resultatene fra hver av avisene, nettutgave og papirutgave hver for seg. Debattinnleggene i moskédebatten er stort sett tydelige på om de var positive eller negative til en ny moské, men det ble vanskelig å måle graden av hvor mye de var positive eller hvor mye de var negative. Det som tabellen under viser er at det er i alt 281 aktører i moskédebatten i Tromsø.¹² 101 av disse aktørene er positive til en ny moské, mens 162 er negative til en ny moské. 18 av aktørene har havnet under kategorien “annet”.¹³ Videre viser tabellen at det er alt innlegg 586 debattinnlegg i moskédebatten i Tromsø. 256 av disse debattinnleggene er positive til en ny moské i Tromsø, mens 311 av debattinnleggene er negative til en ny moské. I alt har 19 av debattinnleggene som har havnet under kategorien “annet”. Noe som er verdt å merke seg ved tallene i tabellen under er at antall aktører som er negative til en ny moské i Tromsø er mange flere enn antall aktører som er positive til en ny moské i Tromsø. Om en ser bort ifra aktørene under “annet” så er 37,7 % av aktørene positive til en ny moské, mens 62,3 % er negative. Figuren under tabellen er basert på tallene i tabellen. Denne figuren har jeg laget for å visualisere resultatene.

¹¹ Et aspekt som hadde vært veldig interessant å sett på, men som det ikke lar seg gjøre, er om det er noen forskjell mellom kvinner og menn i debatten. Mange av debattinnleggene er skrevet under av navn som en ikke med sikkerhet kan si om er mann eller kvinne.

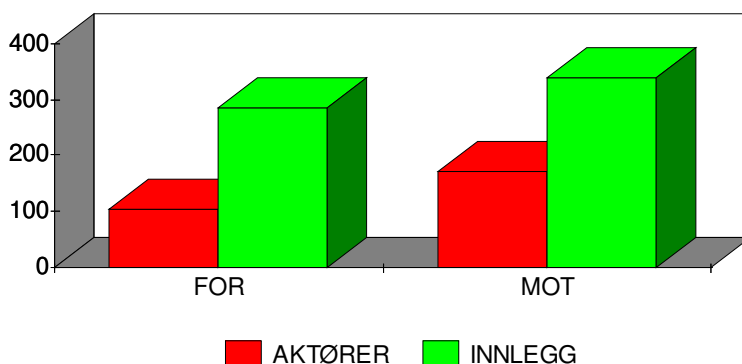
¹² Det er i alt 11 innlegg i hele moskédebatten som er skrevet med aktører uten noe navn, og dette er noe en må ta med i den helhetlige betraktningen. I min oppgave har jeg valgt å se på aktørene som har skrevet under med “N.N” som forskjellige aktører siden det ikke lar seg påvise om noen av disse innleggene kunne ha vært skrevet av samme person. Men en kan heller ikke se bort ifra at noen av innleggene uten navn kan ha vært skrevet av samme person.

¹³ Innleggene som havnet under “annet” var verken for eller mot en ny moské eller så var de litt på siden av hva debatten handlet om.

Tabell 1

BEGGE AVISER				
	POSITIVE	NEGATIVE	ANNET	SUM
AKTØRER	101	162	18	281
INNLEGG	256	311	19	586

Figur 1

En faktor som kan spille inn på resultatene er debattinnlegg som er trykket flere ganger, da enten i samme kilde eller trykt i flere av kildene. Jeg har valgt å ta disse debattinnleggene med i resultatene uavhengig av hvorvidt de er dobbeltrykket eller ikke. Det er ikke så mange innlegg dette gjelder siden det ikke er så mange av de samme aktørene som går igjen i flere av kildene. Jeg kom fram til følgende når det gjelder dobbeltrykk av debattinnlegg: 1 debattinnlegg er trykt 4 ganger i *Bladet Tromsøs* nettutgave og 1 gang i *Bladet Tromsøs* papirutgave. 2 debattinnlegg er trykt i både *Bladet Tromsøs* nettutgave og avisa *Nordlys* nettutgave. 1 debattinnlegg er trykt i både *Nordlys* nettutgave og *Bladet Tromsøs* papirutgave. 1 debattinnlegg er trykt i både *Bladet Tromsøs* papirutgave, avisa *Nordlys* nettutgave og avisa *Nordlys* papirutgave. 1 debattinnlegg er trykt i både *Bladet Tromsøs* papirutgave og avisa *Nordlys* papirutgave. 11 debattinnlegg er trykt både avisa *Nordlys* nettutgave og avisa *Nordlys* papirutgave. 1 debattinnlegg er trykt 2 ganger i avisa *Nordlys* nettutgave. Når jeg summerer opp antall innlegg som er positive til en ny moské og antall innlegg som er negative ble resultatet følgende: i alt 4 debattinnlegg som er positive til en ny moské i Tromsø var kommet på dobbeltrykk, og i alt 14 negative debattinnlegg. Dette

påvirker balansen til tallene ovenfor. Men prosentene for de tallene som er på dobbeltrykk er ikke store om en ser på antallet av innlegg i alt.

Avisa Nordlys

Her vil jeg vise to tabeller og to grafer som er på samme måte som de for begge avisene sammen. Bare at her vil jeg først vise resultatene fra avisa *Nordlys* nettutgave og deretter avisa *Nordlys* papirutgave. Resultatene fra moskédebatten i avisa *Nordlys* har jeg kommet fram til ved å gå igjennom alle innleggene og sett på hvor mange aktører det er som har skrevet innlegg. Jeg har også sett hvor mange innlegg hver person har skrevet i snitt. Videre har jeg sett hvor mange innlegg det er i alt, og hvor mange innlegg som er for eller mot en ny moské i Tromsø.

Nordlys nettutgave

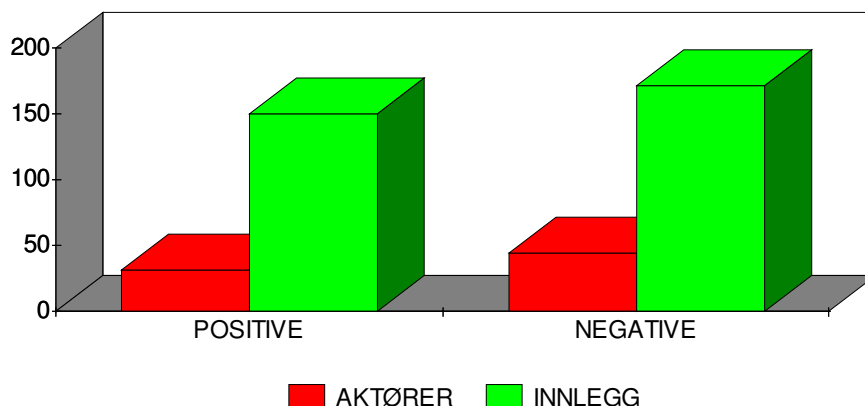
Tabellen og grafen nedenfor viser resultatene fra avisa *Nordlys* nettutgave. Av tabellen kan en se at det er i alt 31 (41,3 %) aktører som er positive til en ny moské, og 44 (58,7 %) som er negative.¹⁴ I alt er det 78 aktører i moskédebatten i *Nordlys* nettutgave. Videre viser tabellen at det er i alt 150 (46,7 %) debattinnlegg som er positive til en ny moské, mens det er 175 (53,3 %) debattinnlegg som er negative til en ny moské. I alt er det 325 debattinnlegg i moskédebatten i *Nordlys* nettutgave.

Tabell 2

AVISA NORDLYS NETTUTGAVE				
	FOR	MOT	ANNET	SUM
AKTØRER	31	44	3	78
INNLEGG	150	171	4	325
INNLEGG PER AKTØR	4,8	3,9	1,3	4,2

¹⁴ Hver gang jeg viser til prosenten av enten aktører eller innlegg som er positive eller negative til en ny

Figur 2

For å kunne se hvordan tabellen som viser antall innlegg og aktører, og tabellen som kommer senere i oppgaven som gir en oversikt over holdninger og argumenter, kan bli påvirket av antall innlegg per enkelt aktør så lagde jeg en oversikt over nettopp dette. Som tabellen ovenfor viser er det 4,2 innlegg i snitt per aktør. Resultatene rundt aktørene i avisa *Nordlys* nettutgave skiller seg ut i forhold til resultatene fra de andre tre kildene, det fordi det er så høyt tall på antall innlegg i snitt per aktør. Men disse tallene er misvisende. For det er ikke slik at hver aktør på *Nordlys* nettutgave av moskédebatten har skrevet så mange innlegg hver. Noen aktører står for en stor del av innleggene.

Tabellen ovenfor viser at det er 4,8 debattinnlegg i snitt per aktør som er positive til en ny moské i Tromsø. Blant aktørene som var positive til en ny moské i Tromsø så var det 14 aktører som skrev 1 debattinnlegg hver. 13 aktører skrev mellom 2 og 9 debattinnlegg, mens 4 aktører skrev mellom 11 og 44 debattinnlegg. Det er en enkeltperson som har skrevet hele 44 av 150 innlegg som er positive til en ny moské i Tromsø (det er i alt 31 aktører på *Nordlys* nettutgave som er positive til en ny moské i Tromsø). Det vil si at den ene aktøren står for ca 29,3 % av innleggene. Dette er noe som også påvirker tabellen som viser hvilke temaer/kategorier som blir tatt opp i debatten. Noe annet som også er verdt å merke seg er at de 4 aktørene som har skrevet flest innlegg står for til sammen ca 66 % av innleggene, det vil si at 12,9 % av aktørene står for 66 % av innleggene. Men på den andre siden finner man de aktørene som har skrevet 1 innlegg hver, disse 14 aktørene utgjør ca 45 % av

moské i Tromsø, så har jeg sett bort fra aktører og innlegg under "annet".

aktørene, og disse 45 % av aktørene har skrevet bare ca 9,3 % av innleggene.

Blant aktørene som var negative til en ny moské i Tromsø så var det 26 aktører som var negative en ny moské i Tromsø som skrev 1 debattinnlegg hver. 12 aktører skrev mellom 2 og 9 innlegg hver, mens 7 aktører skrev mellom 10 og 24 debattinnlegg hver. Her er det skrevet 171 innlegg fordelt på 44 aktører. De 6 aktørene som har skrevet mellom 10 og 24 innlegg har skrevet i alt ca 39,8 % av innleggene. Selv om dette er fordelt på flere enn de 4 aktørene som var positive til en ny moské som stod for 66 %, så er dette allikevel et høyt tall med tanke på at disse 6 utgjør 13,6 % av aktørene. I motsatt ende av skalaen finner en de aktørene som skrev 1 innlegg hver. De 26 av aktørene som var negative til en ny moské i Tromsø skrev 1 innlegg hver, utgjør 59 % av aktørene. Disse 59 % av aktørene står for 15,2 % av debattinnleggene.

Blant aktørene som har havnet under kategorien “annet” når det gjelder et synspunkt om en ny moské i Tromsø, så var det 3 aktør som har havnet under “annet”. 2 av disse skrev 1 innlegg hver, mens 1 av dem skrev 2 innlegg hver.

Disse tallene som jeg ovenfor har vist gjør at debatten på nordlys nett skiller seg fra debatten i de tre andre kildene. De andre kildene har som det etter hvert vil komme frem en større balanse mellom aktør og innlegg. Kanskje kan man si det slik at enkeltpersoner kom til å dominere debatten på nordlys nett. Og som sagt så påvirkes tabellen over temaer og kategorier av dette forholdet mellom aktør og innlegg, noe jeg kommer nærmere innpå når jeg skal vise denne tabellen.

***Nordlys* papirutgave**

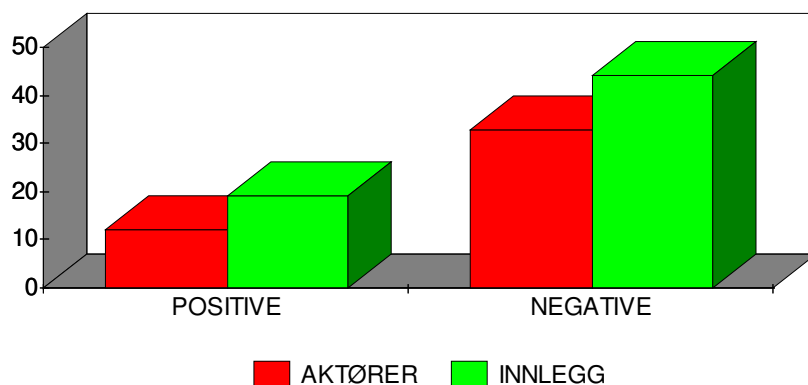
Tabellen og grafen nedenfor viser resultatene fra avisa *Nordlys* papirutgave. Det er som en av tabellen kan se i alt 12 (26,6 %) aktører som er positive, mens det er 33 (73,3 %) aktører som er negative til en ny moské . Videre viser tabellen at det er 19 innlegg (30 %) som er positive til en ny moské, mens det er i alt 44 (70 %) innlegg som er negative til en ny moské. Det er verdt å merke seg at i *Nordlys* papirutgave er prosentandelen av innlegg som er positive til en ny moské og prosentandelen innlegg som er negative til en ny moské mye større enn i nettutgaven. Det samme gjelder antall aktører. En kan spørre seg om dette henger sammen med måten innleggene som skal å trykk i avisa blir plukket ut på, eller om det er slik at det er forskjell på hvilke lesergrupper avisa *Nordlys* har på nettutgaven og avisutgaven. Dette er noe jeg ikke har mulighet til å kunne svare på, men det er allikevel et interessant spørsmål. Antall

innlegg som er havnet under “annet” er 9.¹⁵

Tabell 3

AVISA NORDLYS PAPIRUTGAVE				
	POSITIVE	NEGATIVE	ANNET	SUM
AKTØRER	12	33	8	54
INNLEGG	19	44	9	72
INNLEGG PER AKTØR	1,58	1,33	1,125	1,33

Figur 3

Blant aktørene som var positive til en ny moské i Tromsø så var det 13 aktører som var for en ny moské i Tromsø som skrev 1 debattinnlegg hver. Mens 2 aktører skrev mellom 3 debattinnlegg hver. Som tabellen ovenfor viste er det 1,58 innlegg i snitt per aktør som er positiv til en ny moské i Tromsø.

Blant aktørene som var negative til en ny moské i Tromsø så var det 34 aktører som var imot en ny moské i Tromsø som skrev 1 debattinnlegg hver. Mens 4 aktører skrev 2-3 debattinnlegg. Som tabellen ovenfor viste er det 1,33 innlegg i snitt per aktør som er negativ til en ny moské i Tromsø.

¹⁵ En mulig årsak til at det er en så stor antall innlegg som har havnet under “annet” er at det i papirutgaven foregår flere debatter samtidig, og at disse debattinnleggene dermed ikke nødvendigvis tilhører moskédebatten direkte, og at de dermed ikke kan plasseres inn under positiv eller negativ til en ny moské. Men disse innleggene inneholder allikevel de samme tingene som innlegg som er tydelig på om de er positive eller negative til en ny moské i Tromsø, og jeg har derfor tatt de med som en del av moskédebatten.

Blant aktørene som har havnet under kategorien “annet” når det gjelder et synspunkt om en ny moské i Tromsø, så var det 7 aktør som har havnet under “annet” som krev 1 debattinnlegg hver. Mens 1 aktør skrev 2 debattinnlegg.

Som man kan se er det store forskjeller mellom avisa *Nordlys* nettutgave og papirutgave når det gjelder forholdet mellom aktører og innlegg. I papirutgaven har hver aktør skrevet mellom 1-3 innlegg hver, i motsetning til *Nordlys* nettutgave hvor det kom opp i 44 debattinnlegg på en enkelt aktør. Som tabellen ovenfor viser er det i alt 72 innlegg fordelt på 54 aktører. Videre kom jeg fram til at 7 aktører i *Nordlys* papirutgave har skrevet 2-3 debattinnlegg hver, mens de resterende 46 aktørene har skrevet 1 debattinnlegg hver. Forholdet mellom aktører og innlegg i papirutgaven av avisa *Nordlys*, gjør at tabellen som kommer senere som viser hvilke holdninger og argumenter som kom fram i debatten og deres hyppighet, ikke påvirkes av noen få enkeltaktører med mange debattinnlegg. Tabellen til avisa *Nordlys* papirutgave gir dermed et bedre bilde av hva gjennomsnittet av aktørene har ment i moskédebatten, enn tabellen over holdninger og argumenter i avisa *Nordlys* nettutgave.

Bladet Tromsø

Her vil jeg presentere resultatene fra *Bladet Tromsø*s nettutgave og papirutgave. Disse to tabellene og to grafene under er likt de jeg laget som viste resultatene fra avisa *Nordlys*. Jeg har også brukt samme framgangsmåte til å komme fram til disse resultatene som jeg brukte for å komme fram til resultatene fra avisa *Nordlys*.

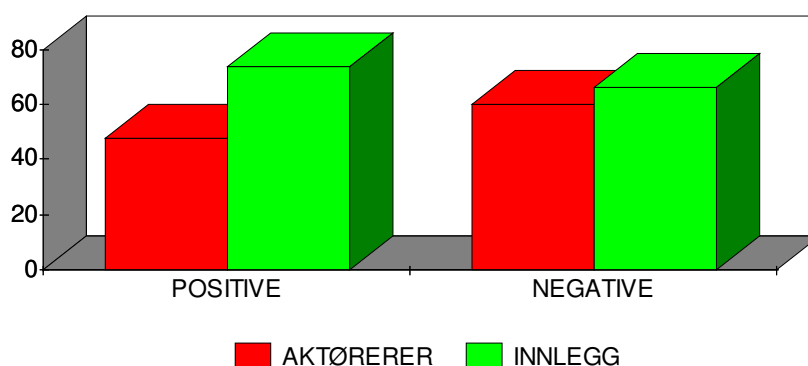
***Bladet Tromsø*s nettutgave**

Tabellen og figuren på neste side viser resultatene fra *Bladet Tromsø*s nettutgave. Som en av tabellen kan se er det i alt 112 aktører i moskédebatten i *Bladet Tromsø*s nettutgave. 48 (44,5 %) av disse aktørene var positive til en ny moské, mens 60 (55,5 %) av aktørene var negative. 4 aktører havnet under “annet”. Videre viser tabellen under at det er 144 debattinnlegg i alt. Disse er fordelt på 74 (52,9 %) positive innlegg, 66 (47,1 %) negative innlegg, og 4 innlegg som har havnet under “annet”. Det som er verdt å merke seg ved denne kilden er at det er kun i *Bladet Tromsø*s nettutgave at det er flere positive enn negative debattinnlegg.

Tabell 4

BLADET TROMSØ NETTUTGAVE				
	FOR	MOT	ANNET	SUM
AKTØRERER	48	60	4	112
INNLEGG	74	66	4	144
INNLEGG I SNITT PER AKTØR	1,5	1,1	1	1,3

Figur 4

Blant aktørene som var positive til en ny moské Tromsø så var det 39 aktører som skrev 1 debattinnlegg. Mens 9 aktører skrev mellom 2 og 6 innlegg debattinnlegg. Det vil si at aktørene som var for en ny moské i Tromsø skrev i snitt 1.54 innlegg.

Blant aktørene som var negative til en ny moské Tromsø så var det 55 aktører som skrev 1 debattinnlegg. Mens 5 aktører skrev 2-3 debattinnlegg. Det vil si at de resterende 55 aktørene som var imot skrev 1 innlegg hver. Det vil si at i snitt skrev hver av disse aktørene som er imot en ny moské i Tromsø 1.1 innlegg

Blant aktørene som har havnet under kategorien “Annet” når det gjelder et synspunkt om en ny moské i Tromsø, så var det 4 aktør som har havnet under “Annet”, og disse aktørene skrev 1 debattinnlegg hver.

I likhet med nordlys papirutgave (til tross for at dette er avisa *Tromsø*s nettutgave) er det ikke så store forskjeller mellom antall innlegg og aktører. Det er altså på det meste 6 innlegg på en aktør blant aktørene som er positive til en ny moské i Tromsø, mens blant aktørene som er negative er det på det meste 3 innlegg på en aktør.

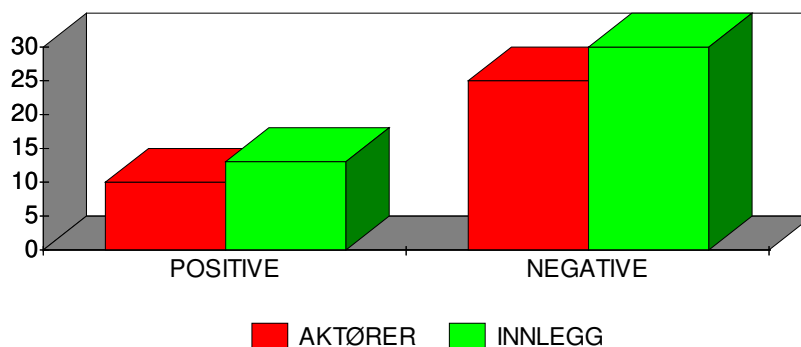
Bladet Tromsøs papirutgave

Tabellen og grafen nedenfor viser resultatene fra *Bladet Tromsøs* papirutgave. Som en av tabellen kan se så er det i alt 37 aktører i moskédebatten i *Bladet Tromsøs* papirutgave. 10 (28,6 %) av disse aktørene er positive til en ny moské, 25 (71,4 %) av aktørene er negative, mens 2 aktører har havnet under “annet”. Videre viser tabellen at det er i alt 45 debattinnlegg. 13 (30,2 %) av debattinnleggene er positive, 30 (69,8 %) av debattinnleggene er negative, mens 2 debattinnlegg har havnet under “annet”. Disse tallene viser at *Bladet Tromsøs* papirutgave har tilfelles med avisa *Nordlys* papirutgave at det er stor forskjell mellom positive (aktører og innlegg), og negative (aktører og innlegg).

Tabell 5

BLADET TROMSØ PAPIRUTGAVE				
	FOR	MOT	ANNET	SUM
AKTØRERER	10	25	2	37
INNLEGG	13	30	2	45
INNLEGG I SNITT PER AKTØR	1,3	1,2	1	1,21

Figur 5

Blant aktørene som var positive til en ny moské i Tromsø så var det 8 aktører som skrev 1 debattinnlegg. Mens 2 aktører skrev mellom 2 og 3 debattinnlegg.

Blant aktørene som var negative til en ny moské i Tromsø så var det 22 aktører

som skrev 1 debattinnlegg. Mens 3 aktører skrev mellom 2-4 debattinnlegg.

Blant aktørene som har havnet under kategorien “annet” når det gjelder et synspunkt om en ny moské i Tromsø, så var det 2 aktører som har havnet under “annet”, og disse aktørene skrev 1 debattinnlegg hver.

I likhet med *Nordlys* papirutgave og *Bladet Tromsøs* nettutgave så er det ingen aktører som står for mange av innleggene og dermed drar opp snittet på innlegg per aktør. På det meste er det en aktør som er negativ til en ny moské i Tromsø som skriver 4 innlegg. Så tabellen som viser hvilke temaer som gikk igjen i debatten blir ikke misvisende pga av få aktører med mange innlegg med samme mening. Den blir mer representativ enn den for *Nordlys* nettutgave.

Holdninger og argumenter

Her vil jeg vise resultatene fra *Nordlys* nettutgave og papirutgave og *Bladet Tromsøs* nettutgave og papirutgave i én tabell. Disse resultatene viser hvilke holdninger og argumenter som kam fram i debatten om en ny moské i Tromsø. Min framgangsmåte for å finne fram til disse resultatene var ved å først gå nøye gjennom hvert av innleggene i alle de fire kildene slik at jeg fikk et innblikk i hva slags holdninger og argumenter som gikk igjen. Deretter satte jeg opp en tabell som jeg kunne fylle inn i hvor mange ganger disse holdningene og argumentene ble nevnt i debatten. Momenter som ble nevnt 1 eller 2 ganger i løpet av debatten er ikke tatt med. Ved å lage en tabell for alle de 4 kildene sammen, kan jeg lettere få fram hvilke eventuelle forskjeller det kan være mellom papir og nettutgave, samt å se hvilke forskjeller det er mellom avisa *Nordlys* og *Bladet Tromsø*. Noen debattinnlegg inneholder flere holdninger og argumenter, dermed kan et innlegg havne under flere av kategoriene. For å få plass til tabellen har jeg laget noen forkortelser i selve tabellen; N.NETT står for *Nordlys* nettutgave, N.PAPIR står for *Nordlys* papirutgave. T.NETT står for *Bladet Tromsøs* nettutgave og T.PAPIR står for *Bladet Tromsøs* papirutgave. Noen av holdningene og argumentene finner en ikke både i avisa *Nordlys* nettutgave, avisa *Nordlys* papirutgave, *Bladet Tromsøs* nettutgave og *Bladet Tromsøs* papirutgave. Dette kommer frem under avsnittet som tar for seg hver enkelt holdning/argument. De generaliserte holdningene og argumentene i tabellen har jeg laget med utgangspunkt i min tolkning og lesing av kildene.

Tabell 6

HOLDNINGER OG ARGUMENTER					
	N.NETT	N.PAPIR	T.NETT	T.PAPIR	SUM
Antall debatinlegg i alt:	325	72	144	45	586
POSITIVE					
Bra		4	10		14
Bra for Tromsø	14		4		18
Bra for Tromsøs muslimer	9		5		14
Tromsø flerkulturell		3	7		10
Forsvare islam/muslimer	86	5	10	6	107
Religionsfrihet/valgfrihet	11	4	5	3	23
Rasister/fordomsfulle/uvitende	35	4	12	7	58
Kirker i muslimske land	5		4		9
NEGATIVE					
Vår kultur blir utryddet	3		5		8
Andre verdier/utolerant/udemokratisk	36	13	3	7	59
Voldelig/Ufredelig	37	8	8	6	59
Kvinneundertrykkende/Omskjæring	23	10	3	10	46
Terrorisme/Selvordsbombere	24	7		4	35
Tar seg til rette/Dra hjem/Tilpasse seg	12	3	9	4	28
Saudi-Arabisk finans og verdier	17	3		5	25
Trakkasering av kristne	4	6	3	9	22
Islamisme/ekstremisme	15	6			21
Ondskap i koranen	19		3		22
Verdensherredømme/Islamisering	20	6	7	3	36
Nordmenn naive	18			3	21
Ser ned på oss	7			1	8
Passer ikke inn/annen plassering	4	4	16	3	27
Folket må bestemme	3			1	4
Bråk ved bønneutrop	12	6	9		27
Våre penger/Bruke på noe annet	6		10	3	19
For stor/Være mer anonym	11		3		14
DIVERSE					
	23	5	18	4	50

De hyppigste holdningene og argumentene

Her vil jeg vise 4 tabeller som tar for seg hvilke 7 holdninger og argumenter som var hyppigst i hver av de 4 kildene. I hver tabell vil jeg også vise hvor hyppige disse holdningene og argumentene var og om de var positive eller negative til en ny moské. Det er ingen av disse hyppigste holdningene og argumentene som er de hyppigste i alle de 4 kildene.

Nordlys nettutgave

Tabell 7

AVISA NORDLYS NETTUTGAVE		
Holdninger og argumenter	antall ganger	
Forsvar av islam/muslimer	86	POSITIV
Voldelig/ufredelig	37	NEGATIV
Andre verdier/utolerant/udemokratisk	36	NEGATIV
Rasister/fordomsfulle/uvitende	35	POSITIV
Terrorisme/Selvmordsbombere	24	NEGATIV
Kvinneundertrykkende/Omskjæring	23	NEGATIV
Verdensherredømme/Islamisering	20	NEGATIV

Som en av tabellen kan se er det “Forsvar av islam/muslimer” som havner øverst, og er nevnt over dobbelt så mange ganger som nr2 “Voldelig/ufredelig”. Avisa *Nordlys* nettutgave har blant de 7 hyppigste kategoriene, 2 kategorier som er positive til en ny moské i Tromsø og 5 kategorier som er negative. Det er verdt å merke seg at alle de 5 negative kategoriene handler om debattaktørenes syn på islam, og ikke omkring det praktiske rundt selve moskeen.

Nordlys papirutgave

Tabell 8

AVISA NORDLYS PAPIRUTGAVE		
Holdninger og argumenter	antall ganger	
Andre verdier/utolerant/udemokratisk	13	NEGATIV
Kvinneundertrykkende/Omskjæring	10	NEGATIV
Terrorisme/selvmordsbombere	7	NEGATIV
Trakkasering av kristne	6	NEGATIV
Islamisme/ekstremisme	6	NEGATIV
Verdensherredømme/Islamisering	6	NEGATIV
Bråk ved bønneutrop	6	NEGATIV

Som en av tabellen kan se så ble “Andre verdier/Utolerant/Udemokratisk” den av kategoriene som ble hyppigst nevnt i avisa *Nordlys* papirutgave. Alle de 7 mest hyppige kategoriene i denne kilden er negative til en ny moské i Tromsø. En av disse går på det praktiske rundt moskeen, nemlig “Bråk ved bønneutrop”, mens resten handler om debattaktørenes syn på islam.

Bladet Tromsøs nettutgave

Tabell 9

BLADET TROMSØ NETTUTGAVE		
Holdninger og argumenter	antall ganger	
Passer ikke inn/Annen plassering	16	NEGATIV
Rasister/Fordomsfulle/Uvitende	12	POSITIV
BRA	10	POSITIV
Forsvar islam/muslimer	10	POSITIV
Våre penger/Bruke på noe annet	10	NEGATIV
Tar seg til rette/Dra hjem/Tilpasse seg	9	NEGATIV
Bråk ved bønneutrop	9	NEGATIV

Som en av tabellen kan se så ble kategorien “Passer ikke inn/Annen plassering” den hyppigste kategorien i avisa *Tromsøs nettutgave*. Videre viser tabellen at det er 4 kategorier som er negative til en ny moské i Tromsø og 3 som er positive som er de 7 hyppigste kategoriene. Avisen *Tromsøs nettutgave* er som jeg tidligere har nevnt den eneste av kildene hvor det er flere positive enn negative debattinnlegg. 3 av de negative kategoriene som det vises til i tabellen handler om det praktiske rundt moskeen.

Bladet Tromsøs papirutgave

Tabell 10

BLADET TROMSØ PAPIRUTGAVE		
Holdninger og argumenter	antall ganger	
Kvinneundertrykkende/Omskjæring	10	NEGATIV
Trakkasering av kristne	9	NEGATIV
Rasister/fordomsfulle/uvitende	7	POSITIV
Andre verdier/Utolerant/Udemokratisk	7	NEGATIV
Forsvar islam/muslimer	6	POSITIV
Voldelig/Ufredelig	6	NEGATIV
Saudi-Arabisk finans/verdier	5	NEGATIV

Som en av tabellen kan se så ble kategorien “Kvinneundertrykkende/omskjæring” den hyppigste kategorien i avisa *Tromsøs* papirutgave. 2 av de 7 kategoriene er positive til en ny moské i Tromsø, mens de resterende 5 er negative. Alle de 5 kategoriene som er negative handler om debattaktørens syn på islam.

Kategoriforklaringer og eksempler

Her vil jeg komme med eksempler på debattinnlegg for hver kategori som representerer holdningene og argumentene. Jeg vil også kommentere hvert av disse eksemplene. Samtidig som jeg viser et eksempel så vil jeg også forklare hva jeg legger i hver enkelt kategori, og hvor ofte denne kategorien opptrer i hver av de 4 kildene. Forskjeller i hyppigheten i kategoriene i de 4 forskjellige kildene kan si noe om hva som er likt eller ulikt mellom de 4 kildene. Jeg vil først begynne med kategoriforklaringer og eksempel på debattinnlegg som var positive til en ny moské i Tromsø. Deretter vil jeg komme med kategoriforklaringer og gi eksempel på debattinnlegg som var negative til en ny moské i Tromsø.

Debattinnlegg som var positive til en ny moské i Tromsø

1) BRA

Som en av tabell 6 kan se så ble denne kategorien i løpet av moskédebatten nevnt i alt 14 av 586 innlegg. Denne kategorien ble nevnt i avisa *Nordlys* papirutgave: 4 ganger, av i alt 72 innlegg og i *Bladet Tromsøs* nettutgave 10 ganger, av i alt 144 innlegg.

Denne kategorien fant en altså i bare 2 av kildene. Debattinnleggene under denne kategorien ønsker moskeen velkommen til Tromsø og synes at dette er bra, men de disse sier ingenting om dette er fordi det gagnar Tromsø eller om det gagnar muslimer i Tromsø. Debattinnleggene under denne kategorien opptrer sammen med de fleste av de andre kategoriene som også er positive til den nye moskeen.

- Eksempel på debattinnlegg:

VELKOMMEN

Dette blir kjempespennende!! Lykke til! Gleder meg til å se det ferdig! Da vil jeg komme på en tur til dere. (*Bladet Tromsøs* nettutgave, 26. november 2008).

Dette debattinnlegget er positiv til en ny moské, men begrunner ikke dette med annet enn at det blir spennende. Siden dette er et kort innlegg, som kun inneholder et argument eller en holdning så er det kun i denne kategorien at dette debattinnlegget passer inn.

2) BRA FOR TROMSØ

Som en av tabell 6 kan se så ble denne kategorien i løpet av moskédebatten nevnt i alt 18 av 586 innlegg. Denne kategorien ble nevnt i avisa *Nordlys* nettutgave 14 ganger av i alt 325 innlegg og *Bladet Tromsøs* nettutgave 4 ganger av i alt 144 innlegg. Under denne kategorien tar jeg tar med innleggene som sier at en ny moské i Tromsø er velkommen fordi at dette gagnar Tromsø. Enten det gjelder at Tromsø da framstår som en internasjonal by, at det er bra for Tromsøs turisme, at det er et fint arkitektonisk tilskudd og så videre. Denne kategorien opptrer ofte sammen med kategorien med innlegg som sier at en ny moské er velkommen fordi at dette bra for muslimer i Tromsø.

- Eksempel på debattinnlegg:

Da jeg leste avisene tenkte jeg "Wow", for et flott prosjekt. Alle store byer i verden har jo en moské. Som f.eks London, Paris, Stockholm, New York, ...osv. så hvorfor ikke i Tromsø. Tenk på hva alt dette vil føre med seg. Rike arabere er helt ville etter å oppleve nordlys, midnattssol og nordnorsk natur. Hurtigrute omsetning vil øke, investeringen, arbeidsplasser og mange andre gode ting. Tromsø blir å sammenlignes med Dubai City.

Og alt dette uten at det koster skattebetalerne noe. (*Nordlys* nettutgave. 28. november 2008).

Dette debattinnlegget sammenligner Tromsø med store byer og peker blant annet på Dubai. Videre sier debattinnlegget at en moské vil føre med seg en rekke økonomiske gevinster. Dette debattinnlegget passer kun inn under denne kategorien.

3) BRA FOR TROMSØS MUSLIMER

Som en av tabell 6 kan se så ble denne kategorien i løpet av moskédebatten nevnt 14 ganger av i alt 586 innlegg. *Avisa Nordlys* nettutgave 9 ganger av i alt 325 innlegg. *Bladet Tromsøs* nettutgave 5 ganger av i alt 144 innlegg. Debattinnleggene under denne kategorien sier at de ønsker moskeen velkommen fordi at dette er et bra for muslimer i Tromsø. Denne kategorien/temaet finner en ofte i sammenheng med kategorien/temaet som sier at en ny moské er velkommen fordi at det er bra for Tromsø.

- Eksempel på debattinnlegg:

Fantastisk bra og et fint tiltak for muslimer i Tromsø. Det er med på å utvikle det mangfoldige tilbudet i Tromsø, og gjøre byen enda mer kjent. Negative kommentarer til dette er i hovedsak knyttet til fremmedfrykt, og vi kan jo ikke fornekte at vi har troende muslimer i Tromsø. Tromsø er den største byen i Nord-Norge, og det bør flere ta inn over seg. Det går jo an å flytte om man ikke liker at byen utvikler seg... (*Nordlys* nettutgave. 26. november 2008).

Jeg har valgt å ta det med som et typisk eksempel på et innlegg som ønsker moskeen velkommen på grunn av at dette gagnar muslimer i Tromsø siden hovedbudskapet i innlegget er nettopp dette. Det som jeg tidligere har sagt slik at en del av debattinnleggene kan passe inn under flere kategorier og dermed kunne ha vært et eksempel for andre kategorier også. Dette debattinnlegget kunne også ha kommet inn kategorien "Bra for Tromsø" og "Vi er rasister/fordomsfulle/Uvitende".

4) TROMSØ FLERKULTURELL:

Som en av tabell 6 kan se så ble denne kategorien i løpet av moskédebatten nevnt 10 ganger av i alt 586 innlegg. Denne kategorien nevnes i avisa *Nordlys* papirutgave 3 ganger av i alt 72 innlegg og *Bladet Tromsøs* nettutgave ganger 7 av i alt 144. Under denne kategorien tar jeg med debattinnlegg som påpeker at Tromsø er en flerkulturell by. Jeg tar også med innleggene som omtaler Tromsø som antirasistisk sone, mangfoldig eller en by hvor innbyggerne er tolerante. Denne kategorien finner en også en del ganger sammen med “Forsvare islam/muslimer”.

- Eksempel på debattinnlegg:

Synes det høres fint ut for dem som har den troen og at de får en egen moske. Tromsø er jo et flerkulturelt samfunn, så da må jo alle få fremme sine ønsker for det de tror på.
Nordlys nettutgave, 26. november 2008.

Jeg har valgt dette innlegget som eksempel fordi at det et kort og presist og sier nøyaktig hva forfatteren av leserinnlegget synes om mosképlanene i Tromsø. Dette debattinnlegget passer også sammen med “Bra for Tromsøs muslimer”.

5) FORSVARE ISLAM/MUSLIMER:

Som en av tabell 6 kan se så ble denne kategorien i løpet av moskédebatten nevnt 107 ganger av i alt 586 innlegg. Denne kategorien nevnes i avisa *Nordlys* nettutgave 86 ganger av i alt 325 innlegg, avisa *Nordlys* papirutgave 5 ganger av i alt 72 innlegg, *Bladet Tromsøs* nettutgave 10 ganger av i alt 144 innlegg og *Bladet Tromsø* papirutgave 6 ganger av i alt 45 innlegg. Debattinnleggene under denne kategorien handlet om et forsvar eller forklaring på islam eller muslimer, eller en forklaring på koranen. Store deler av debatten kom som jeg kommer mer inn på senere til å handle om Islam/muslimer og ikke selve det praktiske rundt den nye moskeen. At et forsvar eller forklaring på islam og muslimer ble det hyppigste temaet/faktoren sier jo også noe om at mange av innleggene må kunne regnes som angrep på muslimer og deres tro. Mange av disse debattinnleggene var lange. Disse innleggene som handlet om et forsvar ble etter alt å dømme skrevet av både ikke-muslimer, norsk-etniske muslimer og muslimer med annen kulturell bakgrunn. Det som er interessant i denne sammenheng er at i mitt kapittel om den tidligere forskningen så var det nevnt av Kjersti Rogde Næss (2003) at muslimer er en informasjonsvak gruppe som ikke selv

tar til ordet eller motmæle. Stefano Allievi (2009) sier at muslimer mangler en egen stemme i det offentlige. Men Knudsen (2008) sier i at i hijabdebatten i Oslo var mange muslimer med i den offentlige debatten. I moskédebatten her i Tromsø var heller ikke muslimer tause. Mange forsvarte sin religion og behovet for en ny moské. Et spørsmål som dukker opp i denne sammenhengen er omkring hvordan det påvirker debatten at det også er muslimer med norsk-etnisk bakgrunn som sier sin mening? Blir det da lettere for andre muslimer å også uttale seg? Dette er noe jeg ikke har data til å kunne svare på, siden det ikke kan konstanteres hvem som er muslim og hvor debattantene eventuelt kommer fra. Men det er allikevel et interessant spørsmål. Denne kategorien rammes av at det er noen få aktører med svært mange debattinnlegg med nettopp denne holdningen eller argumentet. Måten den rammes på er at den får et høyt antall debattinnlegg, som delvis skyldes noen enkeltaktører slik at antallet ikke gjenspeiler gjennomsnittsaktøren. Debattinnleggene under denne kategorien finner en sammen med de fleste andre kategorier som også er positive til en ny moské i Tromsø. Denne kategorien kunne jeg også ha valgt å dele opp i flere underkategorier, når det gjaldt hvilke deler av islam det var snakk om et forsvar av. Men jeg fant det mest hensiktsmessig å samle disse i én kategori.

- Eksempel på debattinnlegg:

Innvandrere? Hva med meg da? Jeg er etnisk norsk og muslim. Jeg har min identitet, som norsk og som muslim. Er vi ikke kommet lenger enn som så, skjønner dokker ikke at folk faktisk kan konvertere til islam? Husk at det har vært moske her i mange år, og det har ikke vært noen problemer pga. det. Jeg er muslim og stolt av det, jeg gjemmer meg ikke bort fordi noen har problemer med sneversynthet. Les om hva islam virkelig er, ikke det dere hører fra media, og slett ikke se på hva enkelte muslimer gjør galt og så dømme islam for alt. (*Nordlys* nettutgave, 29. november 2008).

Dette var et typisk eksempel på et debattinnlegg som handlet om forsvar av islam og muslimer i Tromsø. Innlegget er som jeg av navnet på avsenderen kan se skrevet av en kvinne, og i innlegget kommer det frem at hun selv er muslim. Men det er som sagt ikke bare muslimer som forsvarer islam/muslimer, men jeg valgte å bruke dette eksemplet siden det var kort og presist, og det var lett å følge tråden i denne selv om det var tatt ut av sin sammenheng siden den så tydelig er et svar på et annet debattinnlegg. Dette debattinnlegget passer også inn under kategorien

“Rasister/Fordomsfulle/Uvitende”.

6) VALGFRIHET/RELIGIONSFRIHET:

Som en av tabell 6 kan se så ble denne kategorien i løpet av moskédebatten nevnt 23 ganger av i alt 586 innlegg. Denne kategorien nevnes i avisa *Nordlys* nettutgave 11 ganger av i alt 325 innlegg, avisa *Nordlys* papirutgave 4 ganger av i alt 72 innlegg, *Bladet Tromsøs* nettutgave 5 ganger av i alt 144 innlegg og *Bladet Tromsø* papirutgave 3 ganger av i alt 45 innlegg. Debattinnleggene under denne kategorien tar opp at det er religionsfrihet i Norge eller ting som at det er valgfrihet når det gjelder hvordan folk skal ville leve (noe som egentlig går mye inn i hverandre). Under dette har jeg også tatt med innlegg som argumenterer med at alle religiøse grupper skal ha like rettigheter. Denne kategorien finner én også i sammenheng med kategoriene “Bra”, “Bra for Tromsøs muslimer” og “Rasister/Fordomsfulle/Uvitende”.

- Eksempel på debattinnlegg:

Jeg synes det er flott at vi får en moské til Tromsø. Hvorfor skulle man ikke tillate det? De som sitter og griner om at en moské ikke passer i Tromsø og at muslimer er egoistiske og ikke tolerante, de tror jeg ikke har fulgt så godt med i KRL-timene på skolen. Er det ikke slik at Norge er et fritt land som støtter menneskerettigheter og ytringsfriheten fullt ut? Er det ikke da rasistisk å skyve muslimer unna og nekte dem et gudshus?

Synes det er veldig urettferdig alltid å sammenligne islam med de superislamistiske i Iran og Irak. Det finnes mange kirker i Tyrkia, og Tyrkia er et muslimsk land. (*Bladet Tromsøs* papirutgave, 2. desember 2008).

Dette eksemplet på et debattinnlegg nevner ikke religionsfrihet direkte, men det er tydelig at det er det som blir siktet til i teksten. Dette eksemplet hadde også passet inn under kategoriene: “Forsvare islam/muslimer”, “Rasister/Fordomsfulle/Uvitende” og “kirker i muslimske land”.

7) VI ER RASISTER/FORDOMSFULLE/UVITENDE:

Som en av tabell 6 kan se så ble denne kategorien i løpet av moskédebatten nevnt 23 ganger av i alt 586 innlegg. Denne kategorien nevnes i avisa *Nordlys* nettutgave 11 ganger av i alt 325 innlegg, avisa *Nordlys* papirutgave 4 ganger av i alt 72 innlegg,

Bladet Tromsøs nettutgave 5 ganger av i alt 144 innlegg og *Bladet Tromsø* papirutgave 3 ganger av i alt 45 innlegg. Debattinnleggene under denne kategorien handler om anklager mot moskémotstanderne. Eksempler på slike anklager var at dere/vi i Tromsø er rasistiske, fordomsfulle, utolerante, trangsynte og lignende. Noen av debattinnleggene under denne kategorien så også til å uttrykke skam over andre tromsøværingers holdninger. Debattinnleggene under denne kategorien finner en sammen med de fleste andre kategorier som også er positive til en ny moské i Tromsø.

- Eksempel på debattinnlegg:

At det går an å være så trangsynt, og være imot en moskè.. Akkurat som om at vi tromsøværinga har enerett på “vårres” by, og kordan religion den skal inneholde. Kor mange kirke har ikke protestanta og alle mulige religiona oppretta i alle utkanta av verden.. Også skal vi sitte her og nekte nå muslima en moskè. Herregud! Folk må no få lov tel å tru på ka dem vil.. Så jo tøff ut den mokeèn ☺ . (*Nordlys* nettutgave, 28. november 2008).

Dette debattinnlegget sier at de som er negative til en ny moské i Tromsø er trangsynte. Videre sier innlegget at det er kirker alle slags steder i verden, men siden det ikke sier presist at det finnes kirker i muslimske land, så passer dette debattinnlegget kun inn under kategorien “Rasister/Fordomsfulle/Uvitende”.

8) KIRKER I MUSLIMSKE LAND

Som en av tabell 6 kan se så ble denne kategorien i løpet av moskédebatten nevnt 9 ganger av i alt 586 innlegg. Denne kategorien nevnes i avisa *Nordlys* nettutgave 5 ganger av i alt 325 innlegg, og *Bladet Tromsøs* nettutgave 4 ganger av i alt 144 innlegg. Debattinnleggene under denne kategorien sier at det finnes kirker i muslimske land. Debattinnleggene under denne kategorien er ofte et svar på debattinnlegg under kategorien “Trakkasering av kristne”. Debattinnleggene under denne kategorien finner en sammen med de fleste andre kategorier som også er positive til en ny moské i Tromsø.

- Eksempel på debattinnlegg:

SV: Da må du sjekke bedre

Det finnes kirker og synagoger i mange muslimske land. (*Bladet Tromsøs* nettutgave, 26. november 2008).

Dette debattinnlegget er tydelig et svar på et annet debattinnlegg, og det sier helt kort at det finnes kirker i muslimske land. Dette innlegget passer kun inn under denne kategorien.

Debattinnlegg som var negative til en ny moské i Tromsø

9) VÅR KULTUR BLIR UTRYDDET

Som en av tabell 6 kan se så ble denne kategorien i løpet av moskédebatten nevnt 8 ganger av i alt 586 innlegg. Denne kategorien nevnes i avisa *Nordlys* nettutgave 3 ganger av i alt 325 innlegg, og *Bladet Tromsøs* nettutgave 5 ganger av i alt 144 innlegg. Debattinnleggene under denne kategorien uttrykker en frykt for at den norske kulturen skal forsvinne og at en moské kan være medvirkende til dette. Debattinnleggene sier at en må begynne å verne om våre verdier og vår kultur. Debattinnleggene under denne kategorien finner en sammen med de fleste andre kategorier som også er negative til en ny moské i Tromsø.

- Eksempel på debattinnlegg:

Forretningsmann fra Riyadh?

Med pengestøtte fra Saudi-Arabia, ligger det i kortene at moskeen skal forkynne en wahabitisk form for Islam, som følger en bokstavtro fortolkning av Sharia og Islam. Det er for meg en gåte at man i dagens Norge ønsker å legge til rette for en religionsutøvelse som tilsidesetter de humanistiske verdiene, og framelsker en ensopret tankegang og blind tro på skrifter fra 1400 år tilbake i tid. I mesteparten av den muslimske verden er det enten svært vanskelig eller umulig å bygge en kirke, og den vil i alle fall ikke kunne være særlig synlig i bybildet. Nå skal altså Tromsø få en moske som kanskje endog vil sette Ishavskatedralen i skyggen. Ja, kanskje er det slik at Framtiden for Tromsø og Norge er islam? Og vi selvutslettende nordmenn lar likegyldig vår kultur og vårt folk forsvinne ut av historien som en liten parantes... (*Bladet Tromsøs* nettutgave, 26. november 2008).

Dette debattinnlegget tar opp en rekke temaer, men det som går direkte på denne kategorien er at debattinnlegget sier at nordmenn er selvutslettende og bryr seg ikke om at vår kultur og vårt folk forsvinner. Dette debattinnlegget hadde også passet inn under kategoriene: “Saudi-arabisk finans og verdier”, “Andre verdier/Utolerant/Udemokratisk“, “Trakassering av kristne” og “Verdensherredømme/Islamisering”.

10) ANDRE VERDIER/UTOLERANT/UDEMOKRATISK

Som en av tabell 6 kan se så ble denne kategorien i løpet av moskédebatten nevnt 59 ganger av i alt 586 innlegg. Denne kategorien nevnes i avisa *Nordlys* nettutgave 36 ganger av i alt 325 innlegg, avisa *Nordlys* papirutgave 13 ganger av i alt 72 innlegg, *Bladet Tromsøs* nettutgave 3 ganger av i alt 144 innlegg og *Bladet Tromsø* papirutgave 7 ganger av i alt 45 innlegg. Under denne kategorien har jeg tatt med innlegg som argumenterer med at muslimer har andre verdier enn de norske, og at disse verdiene ikke er forenlige. En av verdiene er dette med demokrati, men også ytringsfrihet og valgfrihet blir nevnt en god del ganger. Mange av innleggene som handler om denne kategorien mener at islam eller muslimer ikke har disse verdiene eller vektlegger disse verdiene annerledes enn det Norge gjør. I disse debattinnleggene blir også islam omtalt som en utolerant religion med mye tvang. Ofte finner en denne kategorien sammen med “Voldelig/Ufredelig“. Men en finner denne kategorien sammen med de fleste av de andre kategoriene som også er negative til en ny moské i Tromsø.

- Eksempel på debattinnlegg:

Hei kjære Tromsøværing. Nå må dere sette ned foten og si NEI til bygging av en kjempemoske. En intolerant religion hører ikke hjemme hos kose folkelige Tromsø. Varme hilsner Østfold. (*Nordlys* nettutgave, 3. desember 2008).

Dette debattinnlegget sier at islam er en intolerant religion, og ikke passer inn sammen med “våre” verdier. Dette debattinnlegget passer kun inn under denne kategorien

11) VOLDELIG/UFREDELIG

Som en av tabell 6 kan se så ble denne kategorien i løpet av moskédebatten nevnt 59 ganger av i alt 586 innlegg. Denne kategorien nevnes i avisa *Nordlys* nettutgave 37 ganger av i alt 325 innlegg, avisa *Nordlys* papirutgave 8 ganger av i alt 72 innlegg, *Bladet Tromsøs* nettutgave 8 ganger av i alt 144 innlegg og *Bladet Tromsø* papirutgave 6 ganger av i alt 45 innlegg. Under denne kategorien har jeg tatt med innlegg som handler om at debattaktøren ser på islam som en voldelig og ufredelig religion. Denne kategorien kommer sjeldent alene, og dukker som oftest opp sammen med andre kategorier, da spesielt sammen med “Andre verdier/Utolerant/Udemokratisk”. Mange av innleggene under denne kategorien var lange.

- Eksempel på debattinnlegg:

Til Evans, Solbergnes m.fl. ; Vær så snill og les i Koranen, Sura 9,5.

Den som fortsatt hevder at “islam står for fred og ikke drap”, er en bevisst løgner!

Men heldigvis er det forskjell på islam og vanlige muslimer... Jeg fordømmer og avviser islam, men selvsagt ikke muslimer! Jeg forsøker i hvert fall å skille sak og person. Islam er en voldelig, rasistisk og undertrykkende religiøs og politisk ideologi. Mange muslimer er varme, kjærlige og freds-elskende mennesker. Men at jeg aksepterer og respekterer enkeltmennesker, gjør ikke at jeg aksepterer eller på noen måte respekterer deres “tro”!

Og bygging av en MOSKÉ er i høyeste grad ytrykk for aksept for islam, ikke for enkelt-muslimer. Derfor NEI TIL ISLAM I NORGE! STOPP MOSKÉPLANENE I TROMSØ! (*Nordlys* nettutgave, 30. november 2008).

Dette debattinnlegget har jeg valgt som eksempel siden det sier at islam står for drap og det motsatte av fred. Videre sier det at islam er voldelig. Dette debattinnlegget er tydeligvis et svar på et annet debattinnlegg. Dette debattinnlegget kunne også ha vært et eksempel på “Ondskap i Koranen”.

12) KVINNEUNDERTRYKKENDE/OMSKJÆRING

Som en av tabell 6 kan se så ble denne kategorien i løpet av moskédebatten nevnt 46 ganger av i alt 586 innlegg. Denne kategorien nevnes i avisa *Nordlys* nettutgave 23 ganger av i alt 325 innlegg, avisa *Nordlys* papirutgave 10 ganger av i alt 72 innlegg,

Bladet Tromsøs nettutgave 3 ganger av i alt 144 innlegg og *Bladet Tromsøs* papirutgave 10 ganger av i alt 45 innlegg. Debattinnleggene under denne kategorien handler om kvinneundertrykking og omskjæring av jenter blant muslimer. Men også æresdrap blir nevnt i innleggene i denne kategorien Debattinnleggene under denne kategorien sier islam er kvinneundertrykkende på grunn av tvangsekteskap, omskjæring av jenter, tvangsekteskap, hijab, burka, mannen som familiens overhode, kvinner og menn må være atskilte i moskeen og lignende. Mange av disse debattinnleggene sier at de ikke vil ha islamsk kvinneundertrykking i Tromsø. Denne kategorien dukker ofte opp sammen med “Andre verdier/Utolerant/Udemokratisk”.

- Eksempel på debattinnlegg:

Iransk kvinne dømt til steining

En iransk kvinne skal steines til døde for å ha hatt seksuell omgang utenfor ekteskap. Høyesterett i Teheran har bekreftet dødsdommen mot kvinnen.

Dette skjer i dag, men hadde det skjedd en mann? (*Nordlys* nettutgave, 29. november 2008).

Dette debattinnlegget har jeg valgt som eksempel siden det sier at menn og kvinner behandles ulikt. Det er kun i denne kategorien at dette debattinnlegget passer inn.

13) TERRORISME/SELMORDSBOMBERE

Som en av tabell 6 kan se så ble denne kategorien i løpet av moskédebatten nevnt 35 ganger av i alt 586 innlegg. Denne kategorien nevnes i avisa *Nordlys* nettutgave 24 ganger av i alt 325 innlegg, avisa *Nordlys* papirutgave 7 ganger av i alt 72 innlegg og *Bladet Tromsøs* papirutgave 4 ganger av i alt 45 innlegg. Debattinnleggene under denne kategorien handler om terrorisme og selvmordsbombere. I flere av innleggene som inneholder denne kategorien blir det uttrykt frykt for at det ved den nye moskeen skal bli opplært til selvmordsbombing og terrorisme, og at de derfor ikke ønsker den nye moskeen velkommen. I innleggene som inneholder denne kategorien blir også enkelte terror handlinger nevnt som et eksempel eller en advarsel om hva som er i ferd med å skje. Denne kategorien opptrer sammen med de fleste andre av kategoriene som negative til en ny moské i Tromsø. Debattinnleggene var ofte lange leserinnlegg. Men her har jeg valgt å ta med et kort innlegg. Det er også verdt å merke seg at noen

debattinnlegg under denne kategorien var blitt redigert.

- Eksempel på debattinnlegg:

Skal vi innkludere æresdrap, omskjæing, tvangsekteskap, selvmordsbombere, med mere. (*Nordlys* nettutgave, 27. november 2008).

Dette debattinnlegget nevner bare ordet selvmordsbombere, men at ordet er nevnt er nok til at det havner med under denne kategorien. Ellers så passer dette debattinnlegget også inn under kategorien “Kvinneundertrykkende/Omskjæring”.

14) TAR SEG TIL RETTE/DRA HJEM/TILPASSE SEG

Som en av tabell 6 kan se så ble denne kategorien i løpet av moskédebatten nevnt 28 ganger av i alt 586 innlegg. Denne kategorien nevnes i avisa *Nordlys* nettutgave 12 ganger av i alt 325 innlegg, avisa *Nordlys* papirutgave 3 ganger av i alt 72 innlegg, *Bladet Tromsøs* nettutgave 9 ganger av i alt 144 innlegg og *Bladet Tromsø* papirutgave 4 ganger av i alt 45 innlegg. Under denne kategorien har jeg tatt med debattinnlegg som handler om at debattanten ser det slik at muslimer tar seg til rette i Norge, at de snylter eller at de ikke tilpasser seg norske verdier. Under denne kategorien nevnes også integrering, mislykket integrering og norsk snillisme. I disse debattinnleggene nevnes det også at muslimer kan dra hjem om de savner en moské. Denne kategorien finner en ofte i sammenheng med kategorien “Våre penger/bruke på noe annet”. Debattinnleggene under denne kategorien ser ikke ut til å gjøre noe skille mellom muslimer og innvandrere. Dette fordi det som skrives i noen av innleggene klager på innvandrere, og bruker dette som et argument for ikke å få en ny moské til Tromsø. Debattantene som har tatt opp dette temaet bruker ord og uttrykk som gjør at man oppfatter dem som frustrerte.

- Eksempel på debattinnlegg:

Nå er det nok!

Tror muslimene at de kan komme hit og ta seg til rette på den måten!? De skulle ha vært tvangsflyttet til sitt eget hjemland slik at de sluttet å snylte på oss som har rett til det her landet! Moské? Tror du vi kunne bosatt oss i Pakistan og kreve en tomt fordi vi skulle bygget en kirke der? (*Bladet Tromsøs* papirutgave, 27. november 2008).

Dette debattinnlegget sier muslimer tar seg til rette, kan dra hjem og at de snylter. Videre sier debattinnlegget at en ikke kunne ha fått bygget en kirke i Pakistan, dermed hadde dette debattinnlegget også passet inn under kategorien “Trakassering av kristne”.

15. SAUDI-ARABISK FINANS OG VERDIER

Som en av tabell 6 kan se så ble denne kategorien i løpet av moskédebatten nevnt 25 ganger av i alt 586 innlegg. Denne kategorien nevnes i avisa *Nordlys* nettutgave 17 ganger av i alt 325 innlegg, avisa *Nordlys* papirutgave 3 ganger av i alt 72 innlegg og *Bladet Tromsøs* papirutgave 5 ganger av i alt 45 innlegg. Under denne kategorien har jeg tatt med debattinnlegg som handler om bekymring over at moskeen skal finansieres med 20 millioner fra en saudi-arabisk investor fra Riyadh. Det argumenteres med at muslimer i Tromsø da kan bli forpliktet til å følge investorens form for islam som de antar at er fundamentalistisk. Det påpekes også at saudi-arabiske verdier er fjerne fra norske verdier, og tilnærmet uforenlige. Terror nevnes også i forbindelse med Saudi-Arabia. Dette med saudi-arabiske verdier blander jeg ikke sammen med kategorien “Andre verdier/Utolerant/Udemokratisk”. Når det er Saudi-Arabia som omtales så havner debattinnleggene inn under denne kategorien. En annen kategori som ofte dukker opp i sammenheng med denne er “Våre penger/Bruke på noe annet”. Dette fordi det spørres ofte hvor de resterende pengene utover finansieringen fra Saudi-Arabia skal komme fra.

- Eksempel på debattinnlegg:

Jeg har ikke satt meg inn i lover og regler for utenlandske investeringer i Norge. Men jeg synes at det er underlig at saudi-arabere får tillatelse til å kjøpe opp tomter her i Norge. Nå finansierer Saudi-Arabia en god del av terroren som foregår rundt omkring i verden. Så å overføre store beløp på kontoen til et muslimsk samfunn i Norge enten formålet er moskebygging eller vedlikehold og lignende., bør ikke tillates. (Resolusjon 1373). (*Nordlys* nettutgave, 27. november 2008).

Dette debattinnlegget synes det er rart at det er tillatt med finansiering fra Saudi-Arabia siden dette landet støtter terror. Det er kun i denne kategorien at dette debattinnlegget passer inn.

16) TRAKASSERING AV KRISTNE

Som en av tabell 6 kan se så ble denne kategorien i løpet av moskédebatten nevnt 22 ganger av i alt 586 innlegg. Denne kategorien nevnes i avisa *Nordlys* nettutgave 4 ganger av i alt 325 innlegg, avisa *Nordlys* papirutgave 6 ganger av i alt 72 innlegg, *Bladet Tromsøs* nettutgave 3 ganger av i alt 144 innlegg og *Bladet Tromsøs* papirutgave 9 ganger av i alt 45 innlegg. Debattinnleggene under denne kategorien handler om at kristne har blitt forfulgt i enkelte muslimske land. Det ser ikke ut til å bli gjort noe skille på hvilke muslimske land dette er snakk om. Så argumentene går som oftest ut på at kristne blir trakassert, drept, forfulgt av muslimer, og derfor fortjener de ikke å få en moské i Tromsø. Det blir ofte nevnt at kristne får ikke bygge kirker i muslimske land, og det argumenteres det med hvorfor muslimer skal få en moské i Tromsø. Denne kategorien finner en sammen med de fleste andre kategorier som også er negative til en ny moské i Tromsø.

- Eksempel på debattinnlegg:

Minnesmerke

Skal vi aldri stille krav? Jeg har ei venninne som bor i et muslimsk land. Hun er kristen. Hun sier at de blir trakassert hele tiden av muslimene. Det er farlig å ferdes ute når det blir mørkt. Å kjøre bil alene er farlig. Hun må kle seg med kvinnesjal for ikke å risikere å bli banket opp. Historiene er mange. Men når muslimene kommer til Norge, viser de en helt annen side. Inntil videre. At vi ikke reagerer, tolker de som en svakhet. En kultur som er underlegen. Så mitt spørsmål er: Skal vi aldri stille krav tilbake? Går toleranse bare én vei? En flott moské i Tromsø kan bli et verdig minnesmerke for vår enfoldighet. (*Bladet Tromsøs* papirutgave, 3. desember 2008).

Dette debattinnlegget sier at kristne blir trakassert av muslimer, men sier også at vår kultur blir sett på som underlegen. Dermed passer dette debattinnlegget også inn under kategorien "Ser ned på oss".

17) ISLAMISME/EKSTREMISME

Som en av tabell 6 kan se så ble denne kategorien i løpet av moskédebatten nevnt 21 ganger av i alt 586 innlegg. Denne kategorien nevnes i avisa *Nordlys* nettutgave 15 ganger av i alt 325 innlegg og i avisa *Nordlys* papirutgave 6 ganger av i alt 72 innlegg. Debattinnleggene under denne kategorien handler om at debattaktøren argumenterer

med at islamisme, ekstremisme, fundamentalisme og lignende er grunner til at de er negative til en ny moské i Tromsø. I disse argumentene generaliseres ofte muslimer, og islam sees på som det samme som islamisme. Under denne kategorien finner man debattinnlegg som er blitt redigert. Blant debattinnleggene i denne kategorien finner man en del lange leserinnlegg. En finner ofte denne kategorien sammen med kategorien “Terrorisme/Selvmondsbombere”.

- Eksempel på debattinnlegg:

Moskeer til stort sett fristed for muslimske ekstremister som tilsist vil kue eller drepe oss vantrende. Der driver imamer og rekruterer selvmordsbombere til irak/afganistan. Da må de innrette seg etter norske regler og lover både i og utenfor moskeene, og politi må få fri tilgang til å lete etter kriminelle svin når de vil. (*Nordlys* nettutgave, 27. november 2008).

Jeg har valgt dette debattinnlegget som eksempel siden det blant annet handler om ekstremister. Dette debattinnlegget passer også inn under kategoriene “Terrorisme/Selvmondsbombere” og “ Tar seg til rette/Dra hjem/Tilpasse seg”.

18) ONDSKAP I KORANEN

Som en av tabell 6 kan se så ble denne kategorien i løpet av moskédebatten nevnt 22 ganger av i alt 586 innlegg. Denne kategorien nevnes i avisa *Nordlys* nettutgave 19 ganger av i alt 325 innlegg og *Bladet Tromsøs* nettutgave 3 ganger av i alt 144 innlegg. Debattinnleggene under denne kategorien handler om at debattanten ser på koranen som en ond og voldelig religiøs bok som oppfordrer muslimer til hellig krig, drap på kristne, kvinneundertrykking og lignende. I disse argumentene blir det ofte henvist til en sure/et vers i koranen, eller surne/versene blir sitert. Disse innleggene framstiller det slik at koranen er rota til alt som i deres øyne er galt med islam eller handlinger (for eksempel terrorisme) begått av den enkelte muslim. Ofte blir disse innleggene etterfulgt av innlegg som prøver å forklare hva denne suren egentlig betyr, (da gjerne noen som selv er muslim) og at den er tatt ut av sammenhengen eller at den må sees på som et produkt av datidens samfunn. Disse innleggene har havnet under kategorien “Forsvare islam/muslimer” som jeg har gitt en nærmere forklaring av lengre opp. Debattinnleggene “Ondskap i Koranen” finner en i sammenheng med de fleste andre kategorier som også er negative til islam.

- Eksempel på debattinnlegg:

Er det virkelig noe flertall blant tromsøværingen for å få en MOSKÈ i byen? Ønsker virkelig beboerne i Nord- Norges hovedstad å få et sentrum for ideologien og religionene ISLAM i byen? For det ER tross alt det det er snakk om! Rike arabere blir ikke opp store millionbeløp ene og alene for å “forskjønne” en by oppunder nordpolen ;-). VEIT Tromsøs innbyggere egentlig hva islam står for? Av undertrykkelsesideologi, rasisme, voldsforherligelse og barnemishandling? Hvor mange av Tromsøs innbyggere har f.eks lest Koranen? Min anbefaling er at dere gjør det, leser Koranen og får litt innsikt i hvilken DJEVLSKAP dere lar bli etablert i byen! NEI TIL ISLAM I NORGE! STOPP MOSKEPLANENE I TROMSØ! (*Nordlys* nettutgave, 27. november 2008).

I dette debattinnlegget viser debattanten som vi kan se til at om en leser koranen så vil en forstå at islam er en ond religion. Dette innlegget kunne også ha vært tatt med under kategoriene “Andre verdier/Utolerant/Udemokratisk” og “Voldelig/Ufredelig”.

19) VERDENSHERREREDØMME/ISLAMISERING/TA OVER

Som en av tabell 6 kan se så ble denne kategorien i løpet av moskédebatten nevnt 36 ganger av i alt 586 innlegg. Denne kategorien nevnes i avisa *Nordlys* nettutgave 20 ganger av i alt 325 innlegg, avisa *Nordlys* papirutgave 6 ganger av i alt 72 innlegg, *Bladet Tromsøs* nettutgave 7 ganger av i alt 144 innlegg og *Bladet Tromsøs* papirutgave 3 ganger av i alt 45 innlegg. Debattinnleggene under denne kategorien handler om at muslimer antas å planlegge å ta over verden. Under denne kategorien kommer også innlegg som snakker om islamisering eller snikislamisering. Det nevnes også i noen av disse debattinnleggene at muslimer er pliktet til å jobbe for verdensherredømme”. Debattinnleggene under denne kategorien finner en ofte i sammenheng med kategorien “Nordmenn naive”.

- Eksempel på debattinnlegg

Islamiseringa av norge går for full fart. Takket være komunistene i landet. Moskeen blir samle punkt islamistene ute i værden, så dem kan komme lettere til Tromsø. Jeg forundrer meg ikke at skatte betalerne i Norge må betale regninga til Moskeen. Det er ikke så rart Tromsø er jo den største kommunist byen i landet. Det ser ut som om at det bare er naive kjerringer som styrer landet. (*Nordlys* nettutgave, 26. november 2008).

Dette debattinnlegget ser moskeen som et ledd av islamiseringa av Norge. Dette debattinnlegget passer også inn under kategoriene “våre penger/Bruke på noe annet” og “Islamisme/Ekstremisme”.

20) NORDMENN ER NAIVE

Som en av tabell 6 kan se så ble denne kategorien i løpet av moskédebatten nevnt 21 ganger av i alt 586 innlegg. Denne kategorien nevnes i avisa *Nordlys* nettutgave 18 ganger av i alt 325 innlegg og i *Bladet Tromsøs* papirutgave 3 ganger av i alt 45 innlegg. Debattinnleggene under denne kategorien handler om at det norske folk er naive ovenfor hva islam er. Disse debattinnleggene sier også at vi ikke forstår hvordan denne religionen egentlig er og hva den kan føre til. Disse innleggene omtaler islam som en lite positiv religion. Debattinnleggene under denne kategorien finner en ofte sammen med kategorier som “Andre verdier/Utolerant/Udemokratisk” og “Verdensherredømme/Islamisering”.

- Eksempel på debattinnlegg:

Jeg føler at vi er utrolig naive ovenfor Islam. Hvorfor skal vi ta alt i beste mening med den religionen? Ute i den store verden er det daglig triste ting som skjer der islam er innblandet og drivkraften. Vi trekker ned nissehua og påstår at kristendom og islam er 2 like religioner. Det er fanatikere i begge disse leirene. Javel. Men når har disse kristne brukt slike virkemidler? Hører vi daglig om deres framferd mot andre mennesker? Nei jeg tror vi ikke skjønner konsekvensene før vi er midt opp i det. Nå til dags skal vi være så religionsnøytrale. Da kaster vi vår egen kulturarv på havet. Den som har vært med på å få frem det gode i oss Nordmenn gjennom generasjoner. (*Bladet Tromsøs* nettutgave, 2. desember 2008).

Dette er et typisk innlegg i sin kategori, og det sier rett ut at vi er naive ovenfor islam. Dette debattinnlegget passer også inn under kategorien “Vår kultur blir utryddet”.

21) MUSLIMER SER NED PÅ OSS

Som en av tabell 6 kan se så ble denne kategorien i løpet av moskédebatten nevnt 8 ganger av i alt 586 innlegg. Denne kategorien nevnes i avisa *Nordlys* nettutgave 7 ganger av i alt 325 og i *Bladet Tromsø* papirutgave 1 gang av i alt 45 innlegg.

Debattinnleggene under denne kategorien handler om at debattantene mener at muslimer ser ned på oss nordmenn/europeere. De sier at vi blir sett på som vantro og av ingen verdi. Debattinnleggene under denne kategorien finner en ofte i sammenheng med kategoriene “Nordmenn naive” og “Ondskap i Koranen”.

- Eksempel på debattinnlegg:

Å VÆRE IMOT ISLAM HAR INGENTING MED RASISME Å GJØRE; MEN MED RELIGION. Å VITE AT MUSLIMENE INNERST INNE SER PÅ OSS SOM VANTRO HUNDER SOM ER INGENTING VERDT ER ILLE, MEN DETTE VISER DE BARE NÅR DE BLIR MANGE NOK. (*Nordlys* nettutgave, 27. november 2008).

Dette debattinnlegget sier tydelig at muslimer ser ned på oss og de ikke synes at vi er noe verdt. Det er kun under denne her kategorien at dette debattinnlegget passer inn.

22) PASSER IKKE INN/ANNEN PLASSERING

Som en av tabell 6 kan se så ble denne kategorien i løpet av moskédebatten nevnt 27 ganger av i alt 586 innlegg. Denne kategorien nevnes i avisa *Nordlys* nettutgave 4 ganger av i alt 325 innlegg, avisa *Nordlys* papirutgave 4 ganger av i alt 72 innlegg, *Bladet Tromsøs* nettutgave 16 ganger av i alt 144 innlegg og *Bladet Tromsøs* papirutgave 3 ganger av i alt 45 innlegg. Debattinnleggene under denne kategorien handler om at det ikke passer med en moské i Tromsø, enten det er kulturelt eller arkitektonisk. Under denne kategorien har jeg også tatt med debattinnlegg som sier at moskeen burde få en annen plassering enn det som er planlagt. Denne kategorien finner en ofte sammen med “For stor/Være anonym”.

- Eksempel på debattinnlegg:

En moske som landemerke i Tromsø?

Jeg tviler på at byens befolkning er samstemt om at byen trenger et slikt landemerke. Det vil være provoserende for mange hvis man på nytt vil prøve å fremtvinge et monument som ikke tar hensyn til byens historie og egenart. At maktmennesker i Tromsø-politikken ikke er lydhør for dette, er ikke noe nytt. (*Bladet Tromsøs* nettutgave, 26. november 2008).

Dette debattinnlegget sier tydelig at en moské ikke vil passe inn i Tromsø. Det er kun under denne kategorien at dette debattinnlegget passer.

23) FOLKET MÅ BESTEMME

Som en av tabell 6 kan se så ble denne kategorien i løpet av moskédebatten nevnt 4 ganger av i alt 586 innlegg. Dette er den minst hyppige av kategoriene. Denne kategorien nevnes i avisa *Nordlys* nettutgave 3 ganger av i alt 325 innlegg og i *Bladet Tromsøs* papirutgave 1 gang av i alt 45 innlegg. Debattinnleggene under denne kategorien handler om at Tromsøs befolkning selv må få bestemme om hvorvidt en ny moské skal bygges. At moskeen allerede er bestemt å skulle bygges blir sett på som et overtramp gjort av de folkevalgte. Denne kategorien finner en ofte i sammenheng med de fleste andre kategorier som også er negative til en ny moské i Tromsø.

- Eksempel på debattinnlegg:

Hva blir det neste??

Moske i tromsø? Dem har je en fra før. Det neste vil vel bli eget slakteri. Nå må de folkevalgte være for folket og si klart NEI, til slikt svineri. Tenk at noen forvridde skal få lov å ha noen gaulende høytalere på toppen av et bygg. Det minste vi forlanger er en folkeavstemning. (*Bladet Tromsøs* nettutgave, 2. desember 2008).

Det er tydelig at dette debattinnlegget krever at Tromsøs befolknings sel må bestemme om det skal bli en ny moské i Tromsø. Dette debattinnlegget passer også inn i kategorien "Bråk ved bønneutrop".

24) BRÅK MED BØNNEUTROP

Som en av tabell 6 kan se så ble denne kategorien i løpet av moskédebatten nevnt 27 ganger av i alt 586 innlegg. Denne kategorien nevnes i avisa *Nordlys* nettutgave 12 ganger av i alt 325 innlegg, avisa *Nordlys* papirutgave 6 ganger av i alt 72 innlegg og *Bladet Tromsøs* nettutgave 9 ganger av i alt 144 innlegg. Debattinnleggene under denne kategorien handler om frykt for bråk ved bønneutrop. Mange av disse innleggene kommer med beskrivelser av bønneutropene som gnål, gauling, ræmjing eller jamring og lignende. Denne kategorien finner en sammen med de fleste andre kategorier som også er negative til en ny moské i Tromsø.

- Eksempel på debattinnlegg:

Nei og nei

Jeg var i Tyrkia i sommer, og holdt på med å bli steine tillat av det forbanna moskeen som holdt på å gnelle over hele byen 3-4 ganger om dagen! I tillegg var det ramadan! Vi har det flott som vi har det nå, og jeg er enig i at vi må tenke på oss selv nå! (*Bladet Tromsøs* nettutgave, 3. desember 2008).

Som en av debattinnlegget kan se så omtales bønneutropene som gnelling, og at dette er noe som ikke ønskes i Tromsø. Dette debattinnlegget passer kun inn under denne kategorien.

25) VÅRE PENGER/BRUKE PÅ NOE ANNET

Som en av tabell 6 kan se så ble denne kategorien i løpet av moskédebatten nevnt 19 ganger av i alt 586 innlegg. Denne kategorien nevnes i avisa *Nordlys* nettutgave 6 ganger av i alt 325 innlegg, *Bladet Tromsøs* nettutgave 10 ganger av i alt 144 innlegg og *Bladet Tromsø* papirutgave 3 ganger av i alt 45 innlegg. Debattinnleggene under denne kategorien handler om at det er våre penger som brukes på noe som blir sett på som unødvendig. I disse innleggene påpekes det at pengene heller kunne ha vært brukt på noe annet. Denne kategorien finner en sammen med de fleste andre kategorier som også er negative til en ny moské i Tromsø.

- Eksempel på debattinnlegg:

Hallo==???

Hallo...koffer i svarte **** ska vi bygge moske for skattepengen vårres? Når det e 1000 andre ting vi heller treng og bruke pengan på her i byen? Det e en skam at dem får praktisere her i norge , tenk ka som skjer vist vi hadde bygd ei kirke i et muslimsk land? satan... (*Bladet Tromsøs* nettutgave 26. november 2008).

Det er tydelig at dette debattinnlegget sier at våre penger heller kunne ha vært brukt på noe annet. Det er også tydelig at denne debattaktøren som har skrevet dette debattinnlegget er frustrert. Dette debattinnlegget passer også inn under kategorien "Trakassering av kristne".

26) FOR STOR/VÆRE MER ANONYM

Som en av tabell 6 kan se så ble denne kategorien i løpet av moskédebatten nevnt 14 ganger av i alt 586 innlegg. Denne kategorien nevnes i avisa *Nordlys* nettutgave 11 ganger av i alt 325 innlegg og *Bladet Tromsøs* nettutgave 3 ganger av i alt 144. Debattinnleggene under denne kategorien handler om at den planlagte moskeen er for stor. Noen av debattantene ville vært negative til en ny moské uansett, mens andre sier at en nye moské er helt grei bare den ikke blir så stor som det som er planlagt, men at de nå er negative til den. Debattinnleggene under denne kategorien sier også at moskeen burde ikke få ta så stor plass i bybildet og de foreslår at den burde være mer anonym.

- Eksempel på debattinnlegg:

Ja til moské. NEI TIL MOSKÉ SOM ET LANDEMERKE!!

Jeg legger merke til det er mange som sier Norge har religionsfrihet. Slevfølgelig. Jeg vet ikke om det allerede er en moske i Tromsø, i tilfelle gjør det meg ingenting om det bygges en, men IKKE EN STOR, FREMTREDENDE EN.. Jeg har hørt at det er rundt 1% muslimer i Tromsø, mens en god del flere kristne. Da er det en selvfølge det er en til flere kirker i en by. NEI, sier jeg bare. Tromsø har ingen assiasjoner til islam. Vil virkelig Tromsø reklamere for seg selv med en stor moske? Som sagt, det gjør meg ingenting om det bygges en moske, men ikke et landemerke. Det er ikke dette Tromsø står for. (*Bladet Tromsøs* Nettutgave, 2. desember 2008).

Dette debattinnlegget er imot at moskeen skal bli så stor og fungere som et landemerke, men er foruten om dette ikke imot en ny moské. Dette debattinnlegget passer også inn under kategorien "Passer ikke inn/Annen plassering".

Debattinnlegg som har havnet under "diverse"

27) DIVERSE

Som en av tabell 6 kan se så ble denne kategorien i løpet av moskédebatten nevnt 50 ganger av i alt 586 innlegg. Denne kategorien nevnes i avisa *Nordlys* nettutgave 23 ganger av i alt 325 innlegg, i avisa *Nordlys* papirutgave 5 ganger av i alt 72 innlegg, i *Bladet Tromsøs* nettutgave 18 ganger av i alt 144 innlegg og i *Bladet Tromsøs* papirutgave 4 ganger av i alt 45 innlegg. Debattinnlegg har havnet under kategorien

diverse fordi at den holdningen eller det argumentet som kom fram i debattinnlegget bare ble nevnt en eller to ganger i løpet av debatten. En annen grunn til at et innlegg passer inn her er at innlegget bare sier ja eller nei til en ny moské uten å begrunne hvorfor.

Eksempel på debattinnlegg:

D e jo helt borti he..... fy fan. (*Bladet Tromsøs* nettutgave, 26. november 2008).

Dette innlegget kan være både for og imot en moské, og siden det ikke sier noe mer enn bare disse ordene så kan man ikke trekke noen konklusjoner rundt dette. Siden dette debattinnlegget ikke passer inn i noen av de andre kategoriene, siden det ikke uttrykker noen av de andre holdningene eller argumentene ovenfor så har jeg plassert det under diverse.

Facebook

Moskédebatten i Tromsø fordelte seg på minst 5 ulike kilder, en av disse er Facebook. Innledningsvis fortalte jeg at jeg kun kommer til å ta med Facebook som et kontekstmateriale med forbehold siden store deler av denne forsvant da den ene av Facebook-gruppene ble lagt ned. Her vil jeg si noe om den delen av moskédebatten på Facebook som ikke ble slettet. Materialet herfra vil jeg ikke sette opp i noen tabeller, men jeg vil gi et bilde av hvorvidt moskédebatten på Facebook skiller seg ut ifra moskédebatten i de to avisene.

Det første man legger merke til at er annerledes fra moskédebatten i de 4 andre kildene er at det er mange debattinnlegg blant de som er positive til en ny moské i Tromsø som handler om Facebook gruppa som het “Nei til Gigant moske i Tromsø” (den Facebookgruppa som ble lagt ned). Det vil si at disse debattinnleggene handler om ting som er skrevet i denne gruppa, om medlemmer i den og generelt sett ting som er gjort i denne eller av denne gruppa. Men foruten om dette så finner man stort sett de samme holdninger og argumenter som i de 4 andre kildene mine. Alt i alt er det mange flere debattinnlegg og aktører som er positive til en ny moské i Tromsø. Hovedgruppa “Nei til Gigant moske i Tromsø” til de som var negative til en ny moské i Tromsø er blitt lagt ned slik at materialet herifra er utilgjengelig for meg. Det er også verdt å merke seg at det ser ut som at det er lite av de samme aktørene i debatten på

Facebook som i de 4 andre kildene mine. Men noen av innleggene i mine 4 kilder er ikke skrevet med fullt navn eller bare underskrevet med noe annet, dermed kan jeg ikke si dette helt for sikkert. Det jeg kan si er at de som har skrevet under med fullt navn ser ikke ut til å gå igjen i både mine 4 kilder og på Facebookdebatten.

Oppblussinga av moskédebatten i avisene

Innledningsvis fortalte jeg om at moskédebatten i Tromsø blusset opp igjen to ganger. Grunnen til at debatten blusset opp igjen var at disse to avisene i egne reportasjer hadde lansert sider ved mosképlanene på nytt igjen. Dermed ble leserne påminnet moskédebatten og meningsytringer startet på nytt. I likhet med da moskédebatten først startet, så var det media som igjen satte saken på dagsorden. Men det er verdt å merke seg at debatten ble ikke like stor som det den ble den første gangen.

Første gangen debatten blusset opp igjen i *Bladet Tromsø* var i mai 2009. Dette på grunn av en artikkel om moskeen i *Bladet Tromsø*s nettutgave, som tok opp at det letes etter tomt til moskeen. Den eneste gangen moskeen nevnes i papirutgaven av *Bladet Tromsø* er når det i spalten “byrunden” vises til tre kommentarer fra nettdebatten. (23.5.2009). Debatten blusset også opp igjen i januar 2010, denne gang på grunn av artikler i både papir- og nettutgaven. 20. januar lanserte *Bladet Tromsø*s nettutgave den saudiarabiske sponsingen av moskeen som en nyhet. Det kom også en artikkel i papirutgaven 23. januar som fortalte at en arkitektstudent ved navn Mahatab Alsam skal stå bak arkitekturen til moskeen. Samme dag var det også et innlegg i “byrunden” som var negativ til en ny moské i Tromsø.

Når det kommer til avisa *Nordlys* blusset debatten også her opp igjen i mai 2009, men da bare i nettutgaven. Det er ingen artikler eller debattinnlegg i papirutgaven i mai som handler om ny moské i Tromsø. På nettutgaven kom det 22. mai en artikkel som handlet om at det letes etter tomt til den nye moskeen. 20. januar 2010 tas mosképlanene opp igjen i en liten notis i sammenheng med at avisa *Vårt Land* har tatt opp saken om en ny moské i Tromsø. I nettutgaven av *Nordlys* finner man samme dag en artikkel som tar opp det samme og det fokuseres på den Saudiarabiske pengestøtten. Dette resulterte i 98 debattinnlegg på nettutgaven. I papirutgaven kom det bare 5 debattinnlegg.

Debattinnleggene som kom i den nye delen av debatten går på mye av det samme som innleggene da moskédebatten først startet. Det var stort sett de samme

holdningene og argumentene som kom fram. Men da det i januar 2010 ble fokusert på pengestøtten fra Saudi-Arabia i media så ble debattinnlegg som reagerte negativt på dette mye mer hyppig enn i november og desember 2008. Så det er tydelig at media har mye å si som premissleverandør for debatten.

KAPITTEL 3

Analyse

I dette kapitlet vil jeg analysere det jeg kom frem til i kapittel 2 i lys av Jürgen Habermas teori om offentlig mening. Analysen kontekstualiseres deretter gjennom referanser til rapporten *Muslims in Europa - A Report on 11 EU cities* (2010).

Moskédebatten i Tromsø i lys av Habermas teori

Utgangspunktet for denne analysen har jeg hentet fra to artikler skrevet av Jürgen Habermas: “Offentlig mening, kommunikativ makt og aktører i det sivile samfunn”(2007a) og “Politisk kommunikasjon i mediesamfunnet” (2007b). Habermas teori om den offentlige mening sier noe om offentlig diskurser på et mer generelt og overordnet plan, og er ikke en teori om offentlig debatt om islam. Habermas teori er likevel relevant på grunn av at han gir noen perspektiver på medias påvirkning på den offentlige debatten, men også på grunn av hans perspektiver på aktører i den offentlige debatten, samt omkring hvordan temaer havner på dagsorden. For å komme inn på det mer spesifikke så vil jeg kort kontekstualisere mine funn med funn fra *Muslims in Europa - A Report on 11 EU cities*, som er en fersk rapport fra i år. Den delen av denne rapporten jeg vil bruke i min analyse, går på forholdet mellom muslimer og media i de 11 byene fra undersøkelsen.

Media

Det er tydelig at moskédebatten i Tromsø startet ved at avisa *Nordlys* og *Bladet Tromsø* satte saken på dagsorden. Om en ser på dette ut fra Habermas teori om offentlig mening så kan en se dette i en større sammenheng. I følge Habermas er det ikke lett for publikum å få muligheter til å sette saker på dagsorden. Habermas hevder at det i dag er media, regjeringer, forvaltninger, organiserte og mektige informasjonsprodusenter som bestemmer hvilke saker som skal komme på dagsorden. Men også på hvilke måte de skal settes på dagsorden på. Dette bestemmer både innhold og form i den offentlige debatt. Det vil si hva som skal tas opp, og på hvilken måte. Videre hevder Habermas at de temaer som tas opp kommer fra sentrum (både politisk og meningsmessig) og ikke fra den såkalte periferien. Men Habermas påpeker

at det er i periferien at man kan oppdage nye problemer eller nye sider ved saker. Habermas hevder også at det er lettere for de som tilhører periferien av de allmenne offentlige meningene å få komme til orde for eksempel i forbindelse med det siste tiårets store temaer som i følge Habermas blant annet er “økende innvandring” og “endringer i befolkningens etniske og kulturelle sammensetning“. Moskédebatten i Tromsø gjenspeiler denne observasjonen. Media fungerer som en premissleverandør. For alle tre ganger moskédebatt oppstod så var det på grunn av at avisene lanserte sider av mosképlanene på nytt. Så media sørget altså for at debatten blusset opp igjen (Habermas 2007a: 30-46).

Habermas ser på pressen som en av de fremste aktørene i offentlig meningsdannelse. Det er disse som plukker ut hvilke saker, hvilke sider ved sakene og hvordan sakene skal framstilles. Pressen kan dermed utøve en kontroll gjennom at de bestemmer hva som når ut til publikum. I følge Habermas blir pressen påvirket av tilbud og etterspørsel og dermed foretar de en seleksjon av nyhetsstoffet som følger dette, samt inntjeningen av kapital. I dette ligger det makt. Habermas påpeker at de benytter seg av såkalte informasjonsbehandlingsstrategier som går på publikums resepsjonsbetingelser (oppfatningsevner). Publikums resepsjon er noe de forskjellige mediene konkurrerer om. Hvordan dette utfolder seg i moskédebatten i Tromsø har jeg ikke data til å kunne si noe sikkert om. Men det som kommer frem er at mange av de holdninger og argumenter som synes i moskédebatten også finnes igjen i avisreportasjene. Når media lanserte den saudiarabiske sponsoren som en nyhet i januar 2010, så ble dette et hyppig tema i moskédebatten. Avisene satte også premisser for når debatten skulle være i live. Dette gjennom at de satte mosképlanene på dagsorden, men også gjennom å holde den i gang med nye avisoppslag underveis. Israel-Palestina konflikten tok over i media, og moskédebatten døde ut, helt til avisene startet den igjen i mai 2009, og januar 2010. En kan spørre seg om avisene startet debatten på nytt igjen to ganger på grunn av den store responsen de fikk den første gangen? For når avisene vekket moskédebatten til live igjen så handlet ikke reportasjene om nye sider ved mosképlanene. For eksempel så ble den saudiarabiske pengestøtten lansert som en nyhet, selv om dette var noe som avisartiklene allerede tok opp da mosképlanene ble satt på dagsorden første gang. Det er liten tvil om at avisene ønsket engasjement med oppslagene, med tanke på den mengde debattinnlegg som ble produsert. En kan kanskje si det slik at avisene gjør seg selv aktuelle som talerør. I følge Habermas er et av virkemidlene som pressen benytter seg av

polarisering. I moskédebatten i Tromsø er det tydelig at debattaktørene er enten positive eller negative til en ny moské i Tromsø. Bare 18 av 281 aktører var verken positive eller negative til en ny moské, mens de resterende av aktørene var enten positive eller negative til en ny moské. En avisartikkel i avisa *Nordlys* viser til en meningsutveksling mellom Sandra Maryam Moe og FrP Jan Blomseth, dette kan sees på som en polarisering, hvor to motstridene sider ved debatten tydeliggjøres og en får høre argumenter brukt av begge disse personene. Men Habermas sier også at medias virkning på publikum ikke har blitt dokumentert, og at publikum nok ikke bare er passive konsumenter (Habermas 2007a: 30-46, Habermas 2007b: 62).

Noen ganger ser det ut som at aktørene i moskédebatten har forstått det som er blitt skrevet i avisene på sine egne måter. For eksempel gjelder dette finansieringen av moskeen. For mange av debattinnleggene handler om at "våre" penger burde brukes på noe annet, til tross for at det i avisartiklene er skrevet at det er flere aktuelle sponsorer. I avisartiklene ble det også påpekt at skattebetalerne ikke må betale en krone. Habermas hevder at kontroversielle temaer skaper mye oppmerksomhet. Om media behandler temaer som egentlig hører til i periferien som dette på en kontroversiell måte, så blir dette noe som når fram til det store publikum som han sier det. Det er i disse temaer at periferien kan se ny sider av saken. Media sørget for at mosképlanene nådde ut til det store publikum. En ny moské i Tromsø kan også sees på som et kontroversielt tema, spesielt med tanke på at islam og muslimer ofte blir framstilt negativt og på en kontroversiell måte i media. Men også fordi at temaer rundt islam og muslimer ofte skaper store debatter og reaksjoner. Dette handler også om at avisene gjør en nasjonal og internasjonal islamdebatt til en lokal debatt. Det gjenspeiles i holdningene og argumentene i moskédebatten i Tromsø, at mange av debattinnleggene ikke bare referer til en ny moské i Tromsø, men handler om islam generelt. Dette gjelder både debattinnlegg som er negative til en ny moské i Tromsø og debattinnlegg som er positive. Dette illustreres også gjennom tabellene som viser hvilke holdninger og argumenter som er de 7 hyppigste i hver av de 4 kildene (tabell 7-10). Her skiller *Bladet Tromsø* seg ut siden, her er det 3 av de 7 hyppigste holdningene og argumentene som handler om islam. Mens i de tre andre kildene er holdninger og argumenter rundt islam 7 av 7 eller 6 av 7 når det gjelder de 7 hyppigste holdningene og argumentene (Habermas 2007a: 30-46, Habermas 2007b: 62).

Aktørene og debattinnleggene

Habermas sier at media er avhengig av publikum. For at media skal kunne fungere selvregulerende er det avhengig av tilbakemeldinger eller respons fra publikum, de sivile aktører. I følge Habermas er det tre typer av aktører i den offentlige meningsdannelsen. Jeg nevnte lengre opp at han regner pressen for å være en av disse. En annen av disse er aktører som allerede er offentlige personer, eller som via verv og lignende innehar en posisjon til å representere en bestemt gruppe/bevegelse. Den siste typen aktører er de som av seg selv kommer ut av publikum som enkeltpersoner. I moskédebatten i Tromsø finner en begge deler. Både offentlige personer, for eksempel politikere eller ledere eller medlemmer av organisasjoner, politiske partier og lignende, men også “vanlige folk”/publikum/sivile aktører finner en i moskédebatten i Tromsø, og det er disse det er flest av. Det er disse jeg her har valgt å konsentrere meg om. Habermas sier at publikum i liten grad gjennom offentlig meningsytring kan være med på å påvirke politiske avgjørelser. Men aktører kan under visse omstendigheter og betingelser påvirke politiske avgjørelser gjennom sine offentlige meninger. For eksempel ved krisebevissthet som mobiliserer deler av befolkningen eller sivil ulydighet (Habermas 2007a: 30-46, Habermas 2007b: 55-61). I Tromsø så oppstod det ikke sivil ulydighet. Men en kan si at det foregikk en slags mobilisering av befolkningen gjennom at de kunne vise sitt standpunkt i denne saken ved å melde seg inn i Facebook-grupper som enten var positive eller negative til en ny moské i Tromsø, eller ved at de skrev debattinnlegg i avisenes nett- eller papiirutgave. Og med det antallet debattinnlegg og aktører som var med i denne moskédebatten så kan det etter alt å dømme se ut som at det var en viss krisestemning da publikum fikk vite om mosképlanene. Da mosképlanene ble lagt fram så stod det i media at det skulle bygges en ny moské. Dermed var det også for sent for publikum å kunne endre noen avgjørelser, for slik media beskrev det så var saken allerede bestemt. 4 ganger i moskédebatten ble det sagt at det burde ha vært en folkeavstemning om hvorvidt det skulle ha vært bygd en ny moské i Tromsø.

Habermas hevder at bruken av og interessen for offentlige spørsmål og media henger sammen med sosial status og/eller kulturell bakgrunn (Habermas 2007b: 61). Dette er noe som det er vanskelig å skulle si noe om i forhold til moskédebatten i Tromsø. Men det som kommer frem gjennom debattinnleggenes innhold er at det er etter alt å dømme både muslimer (både etniske nordmenn, samt muslimer med annen kulturell bakgrunn), kristne og ateister som er med i moskédebatten i Tromsø (kanskje

også aktører med annen religiøs eller kulturell bakgrunn, men dette kommer ikke frem i debattinnleggene). Når det kommer til sosial status så er dette noe som ikke kommer fram i debattinnleggens innhold. Men det er verdt å merke seg at i noen tilfeller kommer politisk tilhørighet frem, enten gjennom at de sier noe om et politisk parti eller at de opplyser at de er medlemmer et bestemt politisk parti (eventuelt også organisasjoner). Det er umulig for meg å si hvem hver av aktørene er når det kommer til kulturell eller religiøs tilhørighet og sosial status, siden det er de færreste debattinnlegg som sier noe om dette.

Holdninger og argumenter

Habermas forteller i “Politisk kommunikasjon i mediesamfunnet” om noe han kaller for deliberasjon. For han er dette premisser for hvordan en offentlig diskurs burde utarte seg. Dette innebærer blant annet inkludering og lik mulighet til deltakelse i den offentlige diskursen. I deliberasjon skal argumentene baseres på gyldige grunner og det som kjempes om er de beste argumenter. Deltakerne i en slik diskurs må gå inn i debatten med åpenhet for å kunne skifte mening dersom de skulle få ny informasjon eller at det skal oppstå bedre argumenter. Videre kreves det da også at deltakerne skal kunne sette seg inn i den andre parten / de andre partenes ståsted. For slik kan en, i følge Habermas, komme frem til en veloverveid og rasjonell stillingstagning. Men Habermas sier at slik er det ikke i moderne vestlige samfunn i dag. Vi har riktignok stor grad av politisk kommunikasjon, men denne kommunikasjonen er mediert, og den mangler deliberasjonens trekk. Dette blant annet fordi at skal deliberasjon fungere så må en ansikt til ansikt kommunikasjon finne sted, med gjensidighet i en maktfri diskurs. Habermas sier at dette mangler blant annet på grunn av medias makt, samt bruken av politisk og sosial makt. Om en ser på Habermas teori om deliberasjon i sammenheng med moskédebatten i Tromsø kan man se at det er ikke like muligheter for alle å delta i den offentlige diskursen. Med unntak av at offentlig diskurs handler også om beherskelse. For å kunne dette må man beherske språk. Dette kan ha vært med på å utelukke personer fra moskédebatten som ikke behersker norsk. Et annet moment er at noen av aktørene sitter på politisk makt, så ikke riktig alle deltar ut fra det samme grunnlaget. Aktørene i moskédebatten i Tromsø i mine kilder så ikke ut til å skifte mening underveis. De aktørene som skrev flere enn 1-2 innlegg i moskédebatten som enten var negative eller positive til en ny moské i Tromsø, hadde samme standpunkt under hele debatten. Så om det kom ny informasjon på banen, eller

om noen eventuelt hadde argumenter som kunne være mer rasjonelt begrunnet enn andre så ikke dette ut til å spille noen synlig rolle. Så dette samsvarer med det Habermas sier om at en bare har en delvis deliberasjon i offentlige debatter i den vestlige delen av verden (Habermas 2007b: 47-51). Og moskédebatten i Tromsø var etter alt å dømme ikke en debatt der flertallet var ute etter å søke de bedre argumenter.

Habermas hevder at den offentlige meningen som dannes har en innflytelse som går begge veier. Dette vil si at den påvirker publikum, men også de som sitter på makten til å ta politiske beslutninger (Habermas 2007b: 51-52). Ble det dannet en dominerende offentlig mening i moskédebatten i Tromsø? Flesteparten av aktørene og innleggene var, som vi av kapittel 2 har sett, negative til en ny moské i Tromsø. Det eneste unntaket i denne sammenhengen var *Bladet Tromsøs* nettutgave hvor størsteparten av *innleggene* var positive til en ny moské i Tromsø, mens størsteparten av *aktørene* var negative til en ny moské i Tromsø. Men denne offentlige moskédebatten i Tromsø er ikke den eneste faktoren som bygger en offentlig mening, avisenes vinkling i reportasjene samt politikere og øvrige maktpersoners synspunkter er også med på dette. Likevel om en bare tar utgangspunkt i aktørene og innleggene i denne debatten, så er den dominerende offentlige meningen at befolkningen er negativ til en ny moské i Tromsø.

Moskédebatten i Tromsø i lys av rapporten *Muslims in*

Europe

I rapporten *Muslims in Europa - A report on 11 EU Cities* (2010) publisert av Open Society Institute den liberale amerikanske tenketanken fortelles det om forholdene for muslimer i 11 europeiske byer (Stockholm, København, Hamburg, Berlin, Amsterdam, Rotterdam, Antwerpen, Paris, Leicester, London og Marseille). Et eget kapittel i denne rapporten er viet framstillinga av muslimer i media. Rapporten er tydelig på at media både reflekterer og påvirker når det kommer til hvilke holdninger samfunnet har til muslimer og islam. Massemedia bestemmer hvilke problemer eller saker offentligheten opptas med, og hvor stor oppmerksomhet de skal få, noe som samsvarer med det Habermas hevder. Som jeg viste til i den tidligere forskningen (Åsheim 2006, Kerry Moore, Paul Mason og Justin Lewis 2008, Næss 2003, Allievi 2009) så framstilles muslimer hovedsakelig negativt i media. Dette bekrefter også denne rapporten. Rapporten sier videre at dette ser ut til å være på vei til å endre seg.

Videre går rapporten inn på hvilke forhold deres muslimske respondenter har til media. Respondentene var i følge denne rapporten bekymret over hvordan muslimer ble framstilt i media, og over hvilke personer som i media representerer muslimer. Det som er verdt å merke seg spesielt med denne rapporten, og som ikke Habermas skildrer, er at respondentene ser ut til å gjøre et sterkt skille mellom lokale og nasjonale media. Respondentene i denne rapporten sier at lokale media ikke behandler muslimer som en homogen gruppe, noe de sier at de nasjonale media gjør. De bruker eksempler på dette fra blant annet Danmark. Respondentene sier at her er de lokale mediene mer objektive, ansvarlige og rettferdige, og de lar lokale minoriteter få uttale seg i media. Mens de ser på de nasjonale media som det motsatte. Om en ser på dette i forhold til media og moskédebatten i Tromsø, så hadde begge avisene om moskédebatten i sin leder hvorpå de forsvarte mosképlanene, og uttalte seg om at det var mange negative og kvasse debattinnlegg. Dessuten var muslimer bak mosképlanene representert i flere av avisartiklene, både i nett- og papirutgavene. *Avisa Nordlys* og *Bladet Tromsø* gir innblikk i saken fra muslimer bak mosképlanene sin synsvinkel. Så disse to lokale og regionale mediene lot lokale minoriteter få uttale seg og vinklet saken ut fra deres side. Jeg har ikke datagrunnlag for å si noe om hvorvidt dette er vanlig praksis for disse to avisene.

I rapporten sies det at framstillinga i lokale media påvirkes av hvilket publikum de har. Som eksempel på dette blir noen aviser i Tyskland brukt. Det viser seg at lokale media som har en arbeiderklasse som sitt publikum, og som også har muslimer i sitt publikum, framstiller muslimer på en mer positiv måte. Videre forteller OSI rapportens forskning at den negative framstillingen av muslimer i media har gitt enkelte muslimer et dytt til å reagere gjennom selv å ta ordet i media (men også gjennom rådgivningsgrupper og jobb i media). Rapporten avslutter dette kapitlet med å si at media har mye av skylden i de mange stereotypier og fordommer mot muslimer som en finner i Europa (2010: 210-217). Dette har fått muslimer til å ta ordet i offentlige debatter. I moskédebatten i Tromsø er som sagt muslimer både med i og får uttale seg i avisreportasjene om den planlagte moskeen. Samt at flere muslimer også er med i selve moskédebatten. En kan spørre seg om dette kan henge sammen med negativ omtale av muslimer i norske media? Som jeg var inne på tidligere i oppgaven, så er det i Tromsø også etnisk-norske muslimer. Den av muslimene som er mest i fokus i avisartiklene er etnisk-norsk. En kan spørre seg om det har noe å si at dette er en etnisk-norsk muslim? Men dette er noe som jeg ikke har grunnlag for å kunne

svare på.

Islamdebatt i internasjonale medier

Moskédebatten i Tromsø var en lokal debatt, som en kan se i en større sammenheng. På grunn av alle debattinnleggene som handlet om islam som religion, kan en se på moskédebatten i Tromsø som en internasjonal og nasjonal debatt om islam som er blitt gjort lokal. Temaene som blir tatt opp i moskédebatten i Tromsø er ikke enestående for Tromsø. En kan si det slik at det eksisterer allerede en offentlig debatt om islam som setter premisser for moskédebatten i Tromsø. Disse premissene for den offentlige debatten om islam er det etter alt å dømme media som har satt. Moskédebatten i Tromsø har en sammenheng med det globale, og en kan bruke uttrykket "glokalt" (Robertson 1995: 25-44). Dette uttrykket betyr at det lokale preges av det globale og henger sammen med dette og motsatt. En del av moskédebatten i Tromsø er ikke global. Dette gjelder de holdninger og argumenter som går på det som har spesifikt med Tromsø og byggingen av en moské nettopp her.

KAPITTEL 4

Islamdebatt som didaktisk utfordring

Det finnes i dag ingen forskning som viser hvordan media og mediedebatt påvirker skolens undervisning generelt, eller religionsundervisning spesielt. I den religionsdidaktiske faglitteraturen antas det like fullt ut at media på en eller annen måte, påvirker ungdommers holdninger og setter premisser for religionsundervisningen (for eksempel Mogstad 2004, Afdal med flere 2001, Nou 1995:9, Stabell- Kulø 2005 og Imsen 2006). Istedenfor en generell drøfting om medias mulige påvirkningskraft på religionsundervisningen så vil jeg i denne delen av oppgaven se på hvordan jeg som lærer eventuelt kan benytte meg av moskédebatten i Tromsø i undervisninga Religion og etikk på videregående skole. Jeg vil starte med å se på hva læreplanene sier, og om disse åpner for dette. Deretter vil jeg se på hva faglitteraturen sier og se om det er noe her som jeg kan finne støtte i. Gjennom dette vil jeg begrunne hvorfor jeg vil benytte meg av moskédebatten i undervisningen. Hvilke muligheter kan dette eventuelt føre til? Hvilke målsettinger har jeg med å bringe dette på bane i klasserommet? Videre vil jeg se på hvilke utfordringer det å bruke moskédebatten i Tromsø undervisningen eventuelt vil før til, og hvordan en i så fall kan forholde seg til disse.

Lærerplanene

Jeg vil starte med å se på Generell del av læreplanen fra 1994 (GD94) samt læreplan i Religion og etikk (RE06) for fellesfag i studieforberedende utdanningsprogram. Her vil jeg se på hvilke mål fra disse to lærerplanene jeg ønsker å oppnå ved å bruke moskédebatten i Tromsø i undervisninga.

Den generelle delen av læreplanen (GD94)

GD94 gjelder for grunnskole, videregående opplæring og voksenopplæring. Det første GD94 sier som er relevant i denne sammenhengen er omkring undervisningens plikt til formidling av kunnskap om og forståelse av andre kulturer og minoritetsgrupper. Videre sier GD94 at dette skal forhindre fordommer og diskriminering, og bygge respekt og toleranse. GD94 kommer også inn på at undervisningen må tydeliggjøre

konflikter mellom ulike kulturer, for deretter å vise hvordan slike konflikter kan overkommes. Undervisningen skal gjøre elevene i stand til å ta et eget begrunnet standpunkt. Dette er noen av de viktigste målene jeg har når jeg vil bruke moskédebatten i Tromsø i undervisninga. Den neste delen av GD94 viser til at elevene i undervisningen må få vite om konflikter som kan oppstå mellom ulike kulturer. Moskédebatten i Tromsø kan sees på som en slik type konflikt.

GD94 legger også vekt på det allmenndannede menneske. I dette ligger det blant annet at elevene må få en helhetlig forståelse. Det nevnes også spesifikt at elevene trenger å få den nødvendige bakgrunnsinformasjonen for å kunne delta i den offentlige debatten. En annen del av læreplanen som henger nøye sammen med denne er delen om det integrerte menneske. Her nevnes også saklig argumentasjon og evne til kritisk blikk. Dette er noe som kan relateres til Habermas teori om deliberasjon i den offentlige debatten (Habermas 2007b). Lokalsamfunnet nevnes også i GD94. Moskédebatten i Tromsø hører til i lokalmiljøet til elevene (om en er lærer i Tromsø). Dette gjør at elevene får se sammenhengen mellom det globale og det lokale, da med tanke på at moskédebatten kan sees på som en del av en nasjonal og internasjonal islamdebatt som jeg pekte på i kapittel 3.¹⁶

Læreplan i Religion og etikk (RE06) - fellesfag i studieforbereende utdanningsprogram

Moskédebatten i Tromsø er et eksempel på hvordan religion kan bidra til å skape splid i samfunnet med sitt blotte nærvær. Dette er noe RE06 spesifikt sier at elevene skal lære seg noe om. Videre åpner RE06 også opp for å diskutere utfordringer ved et pluralistisk samfunn. Utfordringer kan for eksempel være hvorvidt det skal bygges en ny moské i Tromsø eller ikke. Videre sier RE06 at elevene skal få en helhetlig og balansert forståelse av religioner. Det RE06 sier spesifikt at skal læres om islam, utelukker konflikter. Her vises det til en undervisning som er noe unnvikende til spenninger og konflikter. I følge denne delen skal opplæringen i islam fokuseres rundt det som kan kalles en mer harmonibasert forståelse. Men det åpnes noe opp for spenninger når man skal drøfte islams syn på kjønn og kjønnsroller. Samt når en skal se på islams forhold til andre religioner og livssyn. Gjennom å bruke moskédebatten i Tromsø får en også brukt de grunnleggende ferdigheter i faget. Da tenker jeg på å

¹⁶ http://www.udir.no/Artikler/_Lareplaner/Den-generelle-delen-av-lareplanen/ 27.04.2010.

kunne uttrykke seg muntlig, samt bruken av digitale verktøy (noe jeg kommer nærmere inn på lengre ned).¹⁷

Grunnlag

Her vil jeg se på hvorvidt religionsdidaktisk faglitteratur åpner for bruken av moskédebatten i Tromsø i undervisninga. Jeg vil starte med litt generell religionsdidaktikk Deretter vil jeg se på hvordan en burde forholde seg til media i religionsundervisningen. Jeg vil se på hvordan en kan bruke islamdebatt i undervisningen, før jeg så kommer inn på hvordan en skal forholde seg til at samfunnet er flerkulturelt i religionsundervisningen. Til slutt vil jeg komme inn på hvilket perspektiv en kan benytte seg av i undervisningen når en benytter seg av moskédebatten i Tromsø. I denne sammenhengen vil jeg se på konfliktperspektivet.

Om en ser på generell religionsdidaktikk og hvordan denne eventuelt åpner for bruken av mediedebatt i religionsundervisningen så vil jeg benytte meg av Arnt Stabell-Kulø (2005) og Dagfinn Rian (1999). Begge to har fokus på respekt, forståelse og toleranse. Dette er viktige sider og overordnede målsettinger ved religionsundervisningen. Men for å få til dette så må man få fram det helhetlige bildet av religion (slik også lærerplanen omtaler). De er begge enige om at man må være forsiktige med kritiske perspektiver i religionsundervisningen. Rian begrunner dette med at en må unngå at elevene danner seg et negativt syn på en religion, eller danner seg et “oss” og “dem” syn. Det Stabell-Kulø sier spesifikt om islam i religionsundervisninga er at det er en hyperaktuell religion, og at dette er noe en må ta hensyn til i forhold til hva som gjenspeiles i media. Om en ser dette i forhold til hvorvidt jeg kan bruke moskédebatten i Tromsø i religionsundervisning, så åpner denne debatten for at man får dannet seg et helhetlig syn på islam. Dette fordi moskédebatten i Tromsø åpner opp for en del kontroversielle sider ved islam, som stadig tas opp i media og som en ikke kan unngå at elevene møter på i media (for eksempel terrorisme, islamisme, kvinneundertrykking og lignende). Siden Stabell-Kulø og Rian er betenkte når det kommer til kritiske perspektiver, så kan det da være vanskelig å fram spenninger mellom religioner og livssyn som lærerplanen sier at elevene må lære om. Det er en selvfølge at undervisningen bør ta sikte på å øke elevenes kunnskap, respekt, forståelse og toleranse. Men det kan være mange ulike

¹⁷ <http://www.udir.no/grep/Lareplan/?laereplanid=167612&visning=4> 27.04.2010.

synspunkter på hvordan en skal oppnå dette. I boka *Barn og religioner i vår flerkulturelle hverdag* (1990) viser Arnt Stabell-Kulø, til hvilke sider av religionen islam en burde ta med i undervisningen. Disse er islams utvikling, islams innhold og islam i praksis. Etter mitt syn er Stabell-Kulø noe defensiv i forhold til å ta opp de mer kontroversielle syn på islam. Dette er et eksempel på hvordan et harmoniserende perspektiv gjør seg gjeldende. Slik jeg ser det så gir ikke en slik religionsundervisning et helhetlig bilde, og den forbereder ikke elevene på det de møter i media om islam. (Rian 1999: 29, 63, Stabell-Kulø 2005: 13, 21, 69-75, Stabell-Kulø 1990: 65-107).

Media er med på å forme elevenes bevissthet hevder pedagogen Gunn Imsen (2006). Media en del av elevenes hverdagsliv. Det er umulig å kontrollere hva elevene møter i media. Noe av informasjon elevene møter i media, kan være nyttig i skolesammenheng og være lærerikt. Men medias innhold kan også være motstridende i forhold til skolens mål. Det er viktig at skolen er med på å lære elevene digital kompetanse når det gjelder å ha et kritisk blikk til den informasjonen de møter i media (mediedannelse en del av å være gode samfunnsborgere). Skolen burde bygge på elevenes mediebruk i undervisningen (Imsen 2006: 104, 119, 121-122).

Slik jeg ser det så hadde moskédebatten i Tromsø vært et fint eksempel på hvordan elevene kan møte religion i media. Som den tidligere forskningen fra kapittel 1 viser så framstilles muslimer negativt i media, og ofte er det de kontroversielle sidene ved islam som fremheves. Eksempler på dette kan være terrorisme, antidemokrati, kvinneundertrykking og lignende. Dette gjenspeiles også i moskédebatten i Tromsø (tabell 6). Skolen kan ikke la media være alene om å styre elevenes kunnskaper om disse temaene rundt islam.

Moskédebatten i Tromsø kan, som jeg kom inn på i analysedelen, sees på som en del av en større debatt om islam på både globalt og internasjonalt nivå. Å bringe moskédebatten i Tromsø inn i religionsundervisningen, er på mange måter å bringe inn en islamdebatt i undervisningen. I boka *Islamdebat - om terrorisme, blasfemi og ytringsfrihet* tar Allan Poulsen (2008: 6, 26) opp deler av den offentlige islamdebatten. Han hevder at islamdebatt passer godt å jobbe med i undervisninga på videregående skole. Det er ofte sterke holdninger og følelser i forbindelse med mange av sidene ved samtidens islamdebatt sier Poulsen. Men slik jeg ser det er det da desto viktigere at eleven får kjenneskap til islamdebatt i undervisninga.

I læreplanen er det som jeg har kommet inn på et fokus på å skape gode samfunnsborgere. Tim Jensen (2005) hevder at en ikke burde skape gode danske

samfunnsborgere (i vår sammenheng norske samfunnsborgere), men også skape gode verdensborgere. Med dette mener han blant annet at elevene må være i stand til å se hva som skjer lokalt, men også på globalt nivå. Moskédebatten i Tromsø vil være fin å bruke i denne sammenhengen, for den viser at det er en sammenheng mellom det som foregår lokalt, og hvordan den henger sammen med det globale. Da med tanke på den offentlige islamdebatten som moskédebatten i Tromsø er en del av. Jensen sier at elevene må trenes opp i å føre en saklig og kritisk diskusjon rundt populistiske saker rundt for eksempel islam (Jensen 2005: 1-28). Dette kunne elevene ha trent seg på gjennom bruken av moskédebatten i Tromsø.

For å kunne ta opp spenninger og konflikter rundt religioner, er en annen mulighet Bengt-Ove Andreassens (2009) konfliktperspektiv. Moskédebatten i Tromsø er et eksempel på (nettopp hvordan dette med at) religion kan skape spenninger og konflikter. Moskédebatten i Tromsø vil videre kunne gi elevene et bilde av hvilke holdninger som en finner i vårt samfunn til islam (kanskje også holdninger elevene selv har). En kan ta utgangspunkt i disse holdningene og argumentene for å ta opp sider ved islam som ofte reflekteres i media. I moskédebatten i Tromsø kommer det frem en rekke kontroversielle temaer rundt islam. Andreassen sier at dette er noe en ikke kommer utenom i undervisningen. Når religion er en del av den offentlige debatten, så er det de kontroversielle sidene som står på dagsorden, og elevene trenger å bli utfordret på dette i klasserommet. Dessuten sier Andreassen at konflikter om religion får frem sider som eller ville ha vært vanskelig å belyse i religionsundervisningen. I lærerplanene så står det at elevene skal få et helhetlig bilde, og ifølge Andreassen (2009: 33-35) får man det om man kombinerer konfliktperspektivet med en "harmonibasert undervisning".¹⁸

Altså er det flere målsetninger jeg er ute etter å oppnå ved bruken av moskédebatten i Tromsø i religionsundervisninga. Mål nummer en vil være å gi elevene økte kunnskaper om islam og islam i media. Jeg vil også ha som et viktig mål

¹⁸ Gunnar Holt sier i artikkelen "Konflikt og empati i klasserommet - en respons til Bengt-Ove Andreassens artikkel" (2009: 37-38) at en i religionsundervisningen må passe seg for å lage det han kaller for en "harmoniserende suppe". Med dette mener han at man i religionsundervisningen ikke kan komme bort i fra forskjeller, motsetninger og negative sider ved religion og religioner. Mangel på et konfliktperspektiv i undervisningen vil i verste fall gjøre at elevene ikke er i stand til å skape et rasjonelt syn på konflikter de får kjennskap til gjennom media. Som en løsning på dette foreslår Holt det han kaller for "det didaktiske dobbeltperspektivet". I dette legger han at elevene både må bli undervist etter konfliktperspektivet. Men elevene må også videre få undervisning i det motsatte altså innlevelse, forståelse, og vise til ikke-konfliktområdene ved religion og religioner (sider ved religion som ikke kommer like tydelig frem i media).

å gi elevene et helhetlig bilde av islam. Gjennom dette ønsker jeg at elevene skal få økt respekt, toleranse og forståelse. Videre vil mitt mål med dette være å få elevene til å bli allmenndannede og integrerte mennesker, slik at elevene blant annet skal kunne delta i og forstå offentlige debatter. Jeg vil også at et mål skal være, å få elevene til å forstå medias påvirkning, samt å kunne reflektere rundt kontroversielle temaer de møter i media. Dette er noe som er med på å skape gode samfunnsborger og verdensborgere med et bevisst og kritisk forhold til media, og gjøre elevene i stand til å se sammenhengen mellom det globale og det lokale.

Utfordringer

Her vil jeg se på hvilke utfordringer jeg vil kunne møte om jeg vil benytte meg av moskédebatten i Tromsø i religionsundervisning. Jeg vil også se på hvordan jeg kan imøtekomme disse utfordringene. Taler disse utfordringene imot at jeg skal kunne bruke moskédebatten i Tromsø i religionsundervisninga?

Religionsdidaktikken, som annen fagdidaktisk teori, er preget av mange intensjoner og overordnede målsetninger, som vist ovenfor. Samtidig er det ingen automatikk i at de gode intensjonene man som religionslærer har, oppfylles i undervisningen. En kontroversiell tematikk som islam i media krever derfor noen ytterligere og mer konkrete drøftinger. Her vil jeg se på hvordan bruken av moskédebatten i Tromsø i religionsundervisningen kunne ha vært gjort. Det finnes selvfølgelig flere framgangsmåter. Men jeg har valgt å begrense meg til noen få.¹⁹

Poulsen (2008: 5-14, 28-30) viser til viktige metodiske og etiske retningslinjer en bør forholde seg til i forbindelse med arbeid med islamdebatt i klasserommet. Den viktigste i denne sammenhengen er den om at en må bruke saklig argumentasjon i forbindelse med ytring av sine holdninger. Dette er en viktig del av arbeidet om en skal bringe moskédebatten på bane i religionsundervisningen.

Om man mislykkes med å ta opp kontroversielle sider ved islam i klasserommet gjennom moskédebatten i Tromsø, så er fallhøyden stor. Man kan risikere å bare forsterke eventuelle fordommer eller negative holdninger. Å ta opp dagsaktuelle konflikter kan være utfordrende (Andreassen 2009: 35). For å bruke moskédebatten i Tromsø i religionsundervisningen må en som lærer være reflektert over det en gjør. Som hjelp til dette kan man være nøye med å begrunne det man gjør

¹⁹ Forståelse av offentlige debatter og media, åpner opp for tverrfaglighet med norsk og samfunnsfag.

og være bevisst sine valg. Det er også viktig at man følger opp eventuelle spørsmål underveis, slik at elever ikke blir sittende igjen med uklarerheter og ubesvarte spørsmål.

Det er noen etiske vurderinger en burde gjøre før en bringer moskédebatten i Tromsø inn i et klasserom. Ved bruken av konfliktperspektivet i undervisninga om islam, så kan det være noen elever i klassen som kan komme til å føle seg truffet eller krenket, og dette er selvfølgelig noe en vil unngå. En bør trå varsomt på dette området. Når en fokuserer på kontroversielle sider ved islam i undervisningen, og har muslimske elever i klasserommet, så bør en ta dette i betraktning. Men kanskje er det også en mulighet for å bruke disse elevene som en ressurs i denne sammenhengen? Har disse elevene noe de ønsker å dele med klassen i denne sammenhengen? Det kan kanskje være hensiktsmessig å snakke med disse elevene på forhånd for å høre om hva de synes om å jobbe med dette i klassen. Det kan jo også tenkes at elevene vil være glad for at konflikt eller kontroversielle sider rundt islam blir tatt opp i klasserommet, siden de vet at dette er noe som medelever ofte møter i media. Kanskje er det bra å få brakt disse temaene på bane, for å unngå at media skal få avgjøre disse medelevenes syn på islam. Men det kan jo også tenkes at disse elevene vil synes at dette blir ubehagelig, og dermed burde man kanskje vurdere å endre sine planer. Men om en skal ta opp moskédebatten i Tromsø i religionsundervisninga, så er det viktig at en snakker med elevene på forhånd om hvordan "spilleregler" man skal ha. For eksempel omkring saklighet og at man må unngå å såre eller støte andre elever. Altså å ha fokus på saksforhold, ikke på enkeltpersoner/elever.

Før en bringer moskédebatten inn i et klasserom bør en også vurdere hvilket nivå klassen er på. Er de modne nok for dette? Andreassen (2009: 30-35) sier at konfliktperspektivet vil passe for religionsundervisning på videregående skole. Elever på videregående burde være i stand til å reflektere over vanskelige temaer. Men det kan jo allikevel tenkes at det kan være vanskelig for noen elever. En burde vurdere om det er en moden klasse en skal undervise i.

Avslutning

Det ligger altså flere muligheter i å benytte seg av moskédebatten i undervisninga. Det finnes muligheter for faglig utbytte både i forhold til kunnskap om islam og islam i media. Kompleksiteten i fagstoffet, hvordan det presenteres og hvordan den enkelte klasse responderer på en slik tematikk, blir avgjørende for hvordan og om dette lar

seg gjennomføre i praksis.

Kilder

- *Avisa Nordlys* papirutgave:

26.11.2008, 27.11.2008, 28.11.2008, 29.11.2008, 1.12.2008, 2.12.2008, 3.12.2008, 4.12.2008, 5.12.2008, 6.12.2008, 8.12.2008, 9.12.2008, 10.12.2008, 11.12.2008, 13.12.2008, 15.12.2008, 16.12.2008, 17.12.2008, 19.12.2008, 20.12.2008, 22.12.2008, 23.12.2008, 24.12.2008, 29.12.2008, 30.12.2008, 21.01.2010, 22.01.2010, 25.01.2010, 30.01.2010.

- *Avisa Nordlys* nettutgave:

<http://www.nordlys.no/nyheter/article4992875.ece> 19.04.2010
<http://www.nordlys.no/nyheter/article4878802.ece> 18.02.2010.
<http://www.nordlys.no/nyheter/article4923651.ece> 21.02.2010.
<http://www.nordlys.no/nyheter/article4815614.ece> 21.02.2010
<http://www.nordlys.no/nyheter/Innenriks/article4815574.ece> 21.02.2010
<http://www.nordlys.no/debatt/ytring/article4371464.ece> 21.09.2009
<http://www.nordlys.no/debatt/ytring/article3955845.ece> 21.09.2009
<http://www.nordlys.no/debatt/ytring/article3951106.ece> 21.09.2009
<http://www.nordlys.no/debatt/ytring/article3955842.ece> 21.09.2009
<http://www.nordlys.no/debatt/ytring/article3954099.ece> 21.09.2009
<http://www.nordlys.no/debatt/ytring/article3962650.ece> 21.09.2009
<http://www.nordlys.no/debatt/ytring/article3985070.ece> 21.09.2009
<http://www.nordlys.no/debatt/ytring/article4003640.ece> 21.09.2009
<http://www.nordlys.no/debatt/ytring/article3985061.ece> 21.09.2009
<http://www.nordlys.no/debatt/ytring/article3971746.ece> 21.09.2009
<http://www.nordlys.no/debatt/ytring/article3972802.ece> 21.09.2009
<http://www.nordlys.no/debatt/ytring/article3971741.ece> 21.09.2009
<http://www.nordlys.no/debatt/ytring/article3962651.ece> 21.09.2009
<http://www.nordlys.no/debatt/ytring/article3968721.ece> 21.09.2009
<http://www.nordlys.no/debatt/ytring/article3968733.ece> 21.09.2009
<http://www.nordlys.no/debatt/ytring/article4371464.ece> 21.09.2009
<http://www.nordlys.no/debatt/ytring/article4120730.ece> 21.09.2009
<http://www.nordlys.no/debatt/ytring/article4115328.ece> 21.09.2009

http://www.nordlys.no/-/bulletin/shpw/186497_islam-en-tolerant-religion 21.09.2009
<http://www.nordlys.no/nyheter/article3953840.ece> 21.09.2009
http://nordlyspuls.no/-/bulletin/179155_moskeen-blirlydloes?show_all=true
21.09.2009
http://nordlyspuls.no/-/bulletin/179017_vil-bygge-verdens-nordligste-mosk?show_all=true 21.09.2009
<http://www.nordlys.no/debatt/leder/article3951062.ece> 21.09.2009
<http://www.nordlys.no/nyheter/Innenriks/article3948083.ece> 21.09.2009
<http://www.nordlys.no/nyheter/article3948089.ece> 21.09.2009
<http://www.nordlys.no/nyheter7article4348726.ece> 21.09.2009
http://nordlyspuls.no/-/bulletin/show/321540_mosk-soeker-tomt 21.09.2009
<http://nordlys.no/debatt/ytring/article4371464.ece> 21.09.2009
<http://www.nordlys.no/nyheter/article4348726.ece> 21.09.2009

- *Bladet Tromsøs* papirutgave:

26.11.2008, 27.11.2008, 28.11.2008, 29.11.2008, 1.12.2008, 2.12.2008, 3.12.2008, 4.12.2008, 5.12.2008, 6.12.2008, 8.12.2008, 9.12.2008, 10.12.2008, 11.12.2008, 12.12.2008, 17.12.2008, 20.12.2008, 23.05.2009, 21.01.2010 og 23.01.2010.

- *Bladet Tromsøs* nettutgave:

<http://www.itromso.no/nyheter/politikk/article337413.ece?index=60#debate>
19.04.2010
<http://www.itromso.no/nyheter/article315020.ece> 05.12.2009
<http://www.itromso.no/nyheter/politikk/article337822.ece> 19.04.2010
<http://www.itromso.no/nyheter/politikk/article337548.ece> 19.04.2010
<http://www.itromso.no/nyheter/article260299.ece> 11.05.2010
<http://www.itromso.no/nyheter/article327231.ece> 11.05.2010
<http://www.itromso.no/nyheter/article199540.ece?index=120> 21.09.2009
<http://www.itromso.no/nyheter/article199540.ece?index=140> 21.09.2009
<http://www.itromso.no/nyheter/article199540.ece?index=100> 21.09.2009
<http://www.itromso.no/nyheter/article199540.ece?index=80> 21.09.2009
<http://www.itromso.no/nyheter/article199540.ece?index=60> 21.09.2009
<http://www.itromso.no/nyheter/article199540.ece?index=40> 21.09.2009
<http://www.itromso.no/nyheter/article199540.ece?index=20> 21.09.2009

<http://www.itromso.no/nyheter/article199540ece#debattstart> 21.09.2009

- **Facebook:** Gruppene “Nei til moske i Tromsø” og “Ja til moské i Tromsø”

- **Internettlinker:**

<http://www.abcnyheter.no/norge/100210/vedvarende-mobbing-av-muslimere>
10.02.2010.

http://www.aftenbladet.no/utenriks/1120440/Sveitserne_sier_ja_til_minaretforbud.html
09.02.2010

<http://www.dagbladet.no/magasinet/2007/07/06/505566.html> 08.01.2010.

<http://klassekampen.no/56908/article/item/null> 09.02.2010

<http://www.nrk.no/nyheter/utenriks/1.688671309.02.2010> 09.02.2010

<http://www.vg.no/nyheter/innenriks/artikkel.php?artid=590430> 09.02.2010.

<http://www.vg.no/nyheter/innenriks/artikkel.php?artid=584149> 16.02.2010.

<http://www.vg.no/nyheter/innenriks/artikkel.php?artid=584175> 16.02.2010

Sekundærlitteratur

- Afdal, Geir, Elisabet Haakedal & Heidi Leganger-Krogstad (2001): *Tro, livstolkning og tradisjon. Innføring i kontekstuell religionsdidaktikk*. Universitetsforlaget. Oslo. 2. utg.

- Allievi, Stefano (2009): *Conflicts over Mosques in Europe- Policy issues and trends*. Alliance Publishing Trust UK. London.

- Andreassen, Bengt-Ove (2009): Om konfliktperspektiver i religionsundervisningen. *Religion og livssyn. Tidsskrift for Religionslærerforeningen i Norge*. Nr 1. Religionslærerforeningen i Norge. (30-36).

- Aslaksen, Trine (2006): Plass til islam i Norge? En studie av Fremskrittspartiets holdning til muslimer og islamsk praksis i Norge. Masteroppgave i religionshistorie. Universitetet i Oslo.

- Gjerberg, Elin (2008): Dialog mellom teori og skolevirkelighet: dialogbegrepet hos et utvalg religionslærere i lys av Habermas og Lévinas. Masteroppgave i religions- og etikkdidaktikk. Universitetet i Oslo.

- Grønmo, Sigmund (2004): *Samfunnsvitenskapelige metoder*. Fagbokforlaget. Bergen.

- Habermas, Jürgen (2007a): Offentlig mening, kommunikativ makt og aktører i det sivile samfunn. *Medier og demokrati*. Red. B. Gentikow & E. G. Skogseth. Spartacus. Oslo.

- Habermas, Jürgen (2007b): Politisk kommunikasjon i mediasamfunnet. *Medier og demokrati*. Red. B. Gentikow & E. G. Skogseth. Spartacus. Oslo.

- Holth, Gunnar (2009): Konflikt og empati i klasserommet. En respons til Bengt-Ove Andreassens artikkel. *Religion og livssyn. Tidsskrift for Religionslærerforeningen i*

Norge. Nr 1. Religionslærerforeningen i Norge. (37-38).

- Imsen, Gunn (2006): *Elevenes verden - Innføring i pedagogisk psykologi*. Universitetsforlaget. Oslo.

- Jensen, Tim (2005): Religionsundervisning i et multi-kulturelt, multi-religiøst, -sekulært eller religiøst samfunn. Netværk for Lighed og Pluralisme. Seminar om lighed, kultur og utdanning.

http://www.kulturfag.dk/upload/news/_artikel_20060802172650_reluvtietmmsrsamf.pdf 12.05.2010)

- Karlsson, Pia & Ingvar Svanberg (1995): *Moskéer i Sverige - En religionsetnologisk studie av intolerans och administrativ vanmakt*. Svenska kyrkans forskningsråd. Uppsala.

- Knudsen, Anders Marius (2008): Den store debatten om et lite stykke tøy: Medierammer i hijabdebatten. Masteroppgave i medievitenskap. Universitetet i Oslo.

- Lindstad, Merete & Øivind Fjeldstad (1997): *Innvandrere, fremmedfrykt og norske medier. En undersøkelse av utvalgte mediers dekning av saker knyttet til innvandrere, flyktninger, fremmedfrykt og rasisme*. Prosjekt innvandrere og medier. Nesoddtangen.

- Mogstad, Sverre Dag (2004): *Fag, identitet og fortelling. Didaktikk til Kristendomskunnskap med religions- og livssynsorientering*. Gyldendal akademisk. Oslo. 2. utg.

- Molaug, Astrid (2009): Muslimske identiteter i Tromsø. Masteroppgave i religionsvitenskap. Universitetet i Tromsø

- Moore, Kerry, Paul Mason & Justis Lewis (2008): *Images of Islam in the UK - The representation of British Muslims in the National Print News Media 2000-2008*. Cardiff School of Journalism, Media and Cultural Studies.

- *Muslims in Europa - A report on 11 EU cities*. At home in Europe Project. Open Society Institute (2010).

 - NOU 1995:9 Identitet og dialog. Kirke- utdannings- og forskningsdepartementet. Oslo.

 - Næss, Kjersti Rogde (2003): Myten om muslimer: en analyse av mediernes beskrivelser av muslimske innvandrere i Norge i lys av Roland Barthes' mytebegrep. Hovedoppgave i religionsvitenskap. Universitet i Bergen.

 - Olsen, Torjer A. (2006): Diskursanalyse i religionsvitenskapen. *Metode i religionsvitenskap*. Red. S. E. Kraft & R. J. Natvig. Pax. Oslo.

 - Rian, Dagfinn (1999): *Verdensreligioner i undervisningen*. Universitetsforlaget. Oslo.

 - Robertson, Roland (1995): Glocalization: time-space and homogeneity-heterogeneity. *Global Modernities* (Theory, Culture and Society). Red. M. Featherstone & S. Lash & R. Robertson. Sage. London.

 - Stabell-Kulø, Arnt (2005): *Religioner i klasserommet - innføring i religionsdidaktikk*. Fagbokforlaget. Bergen.

 - Stabell-Kulø, Arnt (1990): *Barn og religioner i vår flerkulturelle hverdag*. Kommuneforlaget. Oslo.

 - Åsheim, Janne (2006): Islam og muslimer i media: en innholdsanalyse av VG i tidsrommet 1998-2003. Masteroppgave i religionsvitenskap. Universitetet i Bergen
- www.udir.no/Artikler/_Lareplaner/Den-generelle-delen-av-lareplanen/ 27.04.2010.
- www.udir.no/grep/Lareplan/?laereplanid=167612&visning=4 27.04.2010.